

Komunikacijske taktike izbjegavanja odgovora u političkim intervjuima

Tuđan, Stela

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:828026>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-09**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Stela Tuđan

Komunikacijske taktike izbjegavanja odgovora u
političkim intervjuima

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Komunikacijske taktike izbjegavanja odgovora u političkim intervjuima

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Figure političkog diskursa

Mentor: prof. dr. sc. Ivo Žanić

Komentor: dr. sc. Boris Beck

Studentica: Stela Tuđan

Zagreb

rujan, 2017. godine

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam diplomski rad Komunikacijske taktike izbjegavanja odgovora u političkim intervjuima, koji sam predala na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Ivi Žaniću, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Stela Tuđan

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. RASPRAVA	4
2. 1. PREKIDANJE RASPRAVE	7
2.1.1. Mesić prekida intervju s RTL-om.....	7
2.1.2. Kolindin glasnogovornik prekida intervju s Novom TV	8
2.1.3. Ivan Pernar napušta emisiju “Nedjeljom u 2” nakon 15 minuta gostovanja.....	10
2.1.4. Pernarov izlazak iz studija Z1	11
2. 2. SUGOVORNIK POSTAJE GRUB	12
2.2.1. Milan Bandić napada Mislava Bagu	12
2.2.2. Kerum je Mislava Bagu nazvao konobarom.....	13
2.2.3. Željko Glasnović vrijeđa novinara RTL-a	14
2. 3. BUJICA RIJEČI.....	15
2.3.1. Bandić poručio novinarki RTL-a da je prekrasna.....	15
2.3.2. Bandić: Nisam ja Batman	16
2.3.3. Kerum napada novinarku i priča o Bogu	17
2. 4. PRETJERIVANJEM DO POBIJANJA	18
2.4.1. Bandić o iznosima gradskih komunalija	19
2.4.2. Tomislav Karamarko o spornom Mercedesu	19
2.5. ONO ŠTO SUGOVORNIK KAŽE OKRENUTI NA SVOJU STRANU	21
2.5.1. Milanović u otvorenom o salonskim ljevičarima i desničarima	21
2.5.2. Davor Bernardić u „Nedjeljom u 2“.....	22
2.5.3. Bandić „Nedjeljom u 2“ tvrdi da nije zaposlio ljude u Holdingu	25
2.5.4. Jandroković se osramotio u “Nedjeljom u 2”	27
2.6. SUGOVORNIK KRENE GOVORITI O DRUGOJ TEMI	28
2.6.1. Milanović govori o rejtingu	29
2.6.2. Sanader ne zna koliko dođe litra mlijeka	30

2.7. SUGOVORNIK ARGUMENTIRA ODNOSI SE NA STRAHOPOŠTOVANJE	32
2.7.1. Milanović se prisjeća Račana.....	32
2.7.2. Ivan Pernar: „Ja sam najskuplje plaćeni cirkusant“	33
2.8. NEKOMPETENTAN SAM.....	34
2.8.1. Milanović: Ja nisam stilist.....	34
2.8.2. Sanader: To nisu kategorije u kojima ja razmišljam	35
2.9. DIRNULI SMO U SLABU TOČKU PA SUGOVORNIK SRLJA.....	37
2.9.1. Karamarko ne zna nabrojati točke svog programa.....	37
2.9.2. Bernardić nema mišljenje o Trumpu.....	39
3. ZAKLJUČAK	41
4. SAŽETAK	48

1. UVOD

U ovom diplomskom radu bavit ćemo se problematikom izbjegavanja odgovora u političkim intervjuima te ćemo analizirati koje taktike akteri rabe.

Općenito, intervju je jedan od najčešće rabljenih publicističkih vrsta. Temelj intervjuja su izjave koje se kasnije mogu integrirati u druge novinarske vrste. Sugovornici s kojima novinar razgovara često ne znaju ili ne žele odgovoriti na neko pitanje pa ga pokušavaju izbjeći pomoću određenih taktika.

Taktike izbjegavanja odgovora u intervjuima nije toliko česta tema rasprave kao što su motivi istog, stoga niti nisu dovoljno istraživani. Literatura koju ćemo koristiti prilikom pisanja ovog diplomskog rada je direktno povezana s retorikom, ali i ne s konkretnom problematikom koju istražujemo.

Kada govorimo da ova tema nije dovoljno istražena i analizirana, mislimo konkretno na domaće autore i intervjuje s hrvatskim političarima. Na znanstveno-istraživačkom polju pod ovim naslovom nismo pronašli niti jedan članak koji se bavi tom problematikom.

Stoga smo odlučili istražiti ovo područje koje nije pokriveno po sličnim pristupom, a od velike je važnosti te bi mogla pružiti nove poglede na politički intervju. Naše istraživačko pitanje, odnosno zadatak bit će objasniti kojim se taktikama i komunikacijskim vještinama hrvatski političari služe prilikom izbjegavanja neugodnih pitanja na koje ne žele dati odgovor. Pritom ćemo se služiti kvalitativnom metodom stilske analize retoričkih sredstava.

U diplomskom radu vodit ćemo se djelom Arthura Schopenhauera “Eristička dijalektika” u kojem je izložio trikove pomoću kojih je moguće biti nadmoćan u raspravi. Neke od njih iskoristit ćemo u radu i dovesti u kontekst na našem istraživačkom polju. Za svaki trik pronaći ćemo adekvatan primjer i analizirati ga.

Rad ćemo započeti pojmom intervjuja koji ćemo objasniti. Osim toga, opisat ćemo kako se intervju koristi u praksi te koliko je podložan izmjenama. Bavit ćemo se i problematikom

pripreme za intervju, opisati kakve sugovornike poznajemo i na što treba skrenuti pozornost prilikom javnog nastupa.

Kada se dotaknemo problematike izbjegavanja odgovora prijeći ćemo na taktike. Svaku od njih proučavat ćemo zasebno i dati nekoliko primjera koje ćemo analizirati.

Nakon što smo proučili Schopenhauerove taktike i pokušali pronaći primjere izbjegavanja odgovora, odabrali smo nekoliko trikova koje možemo potkrijepiti slučajevima iz domaćih medija.

Naime, upotrijebit ćemo prekidanje rasprave te dati nekoliko primjera od kojih je najpoznatiji onaj Ivana Pernara koji je tri puta do sada napustio studio zbog pitanja koja mu se nisu svidjela.

Često nailazimo i na situacije u političkom intervjuu u kojima sugovornici nakon što novinar inzistira na određenom pitanju koje je neugodno za sugovornika, on postaje grub. Jedan od poznatijih takvih primjera je kada je nakon prvih rezultata lokalnih izbora 2013. godine Željko Kerum napao novinara Mislava Bago te ga nazvao konobarom.

Kako bi izbjegli odgovor na pitanje sugovornici svog protivnika često šokiraju bujicom riječi kako bi on ostao bez komentara, odnosno ne bi znao kako postupiti u tom trenutku. Poznatiji primjer je onaj gradonačelnika Milana Bandića kada novinarima objašnjava da nije Batman te koristi duhoviti odmak kada objašnjava da on ne može paziti na sve građane.

Pretjerivanjem u svom odgovoru sugovornik namjerno može izbjeći odavanje određenih informacija, a često može i pobiti protivnikovu tezu. Bandić je sarkazmom i pretjerivanjem u svom odgovoru uspio nasmijati građane kojima povisuje gradske komunalije.

Jedna od također često korištenih taktika je ona kada sugovornikovu tezu protivnik uspije okrenuti u svoju korist. Kada je Mislav Bago upitao svog sugovornika Milanovića što misli o salonskim ljevičarima i desničarima u Bleiburgu, tadašnji šef SDP-a uspio je njegovo pitanje koje je bilo provokacija, okrenuti na svoju korist te se ograditi od takvog etiketiranja.

Naime, prema Laliću (2013: 24) “U prvih sedam mjeseci mandata Vlade Milanović je bio razmjerno suzdržan, pa i oprezan, u odnosu prema javnosti”.

Izbjegavanje možemo uočiti i kada sugovornik sreće s teme. Za ovaj primjer uzet ćemo Sanadera koji se spasio odgovora: “Koliko dođe litra mlijeka?”. Argumentiranjem odnoseći se na strahopoštovanje također je jedna od taktika, a njome se koristio Zoran Milanović koji se referirao na svog pokojnog prethodnika Ivicu Račana.

Izvlačenjem uz argument “nekompetentan sam” jedna je od nerijetko korištenih taktika, a kao primjer ćemo uzeti Milanovića koji nije htio komentirati bi li Bandić mogao ući u političke vode kao nezavisni kandidat.

Kada novinar dirne u slabu točku, sugovornik počinje srljati – posljednja je komunikacijska taktika koju ćemo proučavati. Između ostalog, analizirat ćemo čelnika SDP-a Davora Bernardića koji je odbijao dati mišljenje o gorućim temama pa je srljao i dao nekonkretan odgovor.

2. RASPRAVA

Novinarska vrsta kojom ćemo se baviti u ovom diplomskom radu je intervju. U publicističkom stilu intervju je “razgovor s osobom o problemima koje treba posebno objasniti kako bi čitatelji, slušatelji i gledatelji mogli o njima steći svoje mišljenje”(Josip Silić, 2006: 7).

S druge strane javnost prema Pupovcu (1990: 107): “Predstavlja međuprostor između pojedinaca i društvenih grupa, interakcija koje čine društvo, i organizacije tog društva u obliku države”.

Breakwell (2011: 11) smatra: “Biti dobar voditelj intervjuja znači mnogo više nego postavljati pitanja na koja želimo dobiti odgovor. Biti uspješna intervjuirana osoba znači mnogo više nego odgovarati na postavljena pitanja”. Ovi zaključci prigodan su uvod u tematiku kojom se bavimo u ovom diplomskom radu.

Kada novinar priprema članak o nekoj temi, vrlo je važno imati nekoliko sugovornika, odnosno imati izjave (koje spadaju u žanr intervjuja). Važnost izjave je ta da izvještaj u slučaju postojanja iste dobiva na vjerodostojnosti, prihvaćeniji je od publike te je vjerodostojniji. Osim toga, izvještaj dobiva na “estetici”, odnosno ritmu.

Zanimljivi su razlozi zbog kojih ljudi daju intervju. Prema Mihoviloviću (2007: 112) postoje tri razloga: “Prvo, ljudi su u načelu tašti, te im je drago kada ih netko zamoli za intervju, da nešto kažu u medijima”. Nakon toga, objašnjava da je važan list za kojeg se daje intervju, odnosno kakav ugled uživa. To bismo ponovo mogli povezati s taštinom. Treći razlog je trač.

Ima više tipova sugovornika. Letica (2003: 292) ih dijeli po: onima koji “škrto odgovaraju sa da, ne i slično”; “ljudi koji ništa ne mogu kazati kratko”; “vječne lualice”, odnosno oni koji počnu govoriti o jednoj temi pa pređu na drugu s tim da prvu nisu završili; “ljudi koji u intervjuu vide priliku za reklamu” i “papagaji”, odnosno oni koji ponavljaju kako bi dobili na vremenu te usput smislili svoj odgovor.

Intervju može biti korišten u tisku, televiziji, radiju ili pak na internetu. U svakoj od navedenih formi intervju se prilagođava. Ipak, smisao i značenje izjava mora biti identična onoj koju je sugovornik dao u trenutku ispitivanja.

Kako bi intervju bio objavljen u formi za koju je namijenjen, kako smo i prethodno spomenuli, potrebne su promjene. Mijenjanje intervjuja nerijetko je problem, stoga sugovornik često traži autorizaciju istog.

“Radio ima prednost pred televizijom jer vas čini nevidljivima”, smatra Breakwell (2011: 132). Točnije, plahim sugovornicima na tom mediju je lakše govoriti jer se ne vidi cijela njihova pojava. S druge strane, to može biti mana jer se ne pruža cijela slika kakvu vidimo na televiziji – ne vidimo sugovornikove gestikulacije, izraz lica i odjeću (što također može biti od velike važnosti).

Na primjer, urednik od novinara traži intervju s određenom osobom. Nakon što novinar odradi svoj zadatak i ispita svog sugovornika, intervju treba “uklopiti” u format, recimo dnevne novine. Ako urednik dan prije objave odluči da intervju neće ići u tom obliku zbog nekog razloga, on se prilagođava, a nerijetko od njega nastaje druga novinarska forma.

Na televiziji se znalo događati i da je izjava “izrezana na pola”, odnosno da nije objavljena u cijelosti.¹Iako se urednici mogu braniti da je to učinjeno zbog nedostatka prostora ili zbog ritmičnosti u prilogu, nerijetko je ova taktika korištena i kako bi se stvorio potpuno drugi smisao izjave.

Zbog nekoliko primjera koji smo naveli, često se traži autorizacija. Josip Silić (2006: 79) piše kako je “važna značajka aktualnost i jezična autentičnost” te kako zbog toga mnogi sugovornici traže da se intervju autorizira.

U procesu autorizacije, sugovorniku se daje na uvid finalna verzija nakon uredničke obrade. Sugovornik može tražiti izmjene ako smatra da je bit intervjuja promašena ili ako tvrdi da nešto nije rekao, a novinar mu nema razloga to osporiti. Ipak, sugovornik ne može mijenjati tekst, samo izjave.

Mihovilović piše (2007: 97): “On nema pravo intervenirati u tekst koji se nalazi uz njegove izjave, nema prava, u intervjuima, intervenirati u pitanja novinara ili uvod intervjuja što ga je

¹ Na primjer, na konferenciji za novinare HZZO-a 2008. godine tadašnji rukovoditelj Odjela za lijekove Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje Tonči Buble izjavio je: “Neki pacijenti moraju umrijeti”. U takvom obliku izjava je emitirana u Dnevniku Nove TV, a javnost je bila ogorčena. Buble je rekao da je izjava izvučena iz konteksta no njegovu smjenu je i zatražio tadašnji ministar zdravstva i socijalne skrbi Darko Milinović.

novinar napisao. Ima sugovornika koji to pokušavaju, gnjave u vezi s tim, čak traže da im se na autorizaciju daje prema teksta ili intervjuu, ali to je nešto na što redakcija nikako ne smije pristati”.

Prema Josipu Siliću (2006: 79) “intervju se razlikuje od ostalih žanrova i time što novinar koji ga vodi biva izravnim posrednikom između osobe s kojom ga vodi i čitatelja, slušatelja i gledatelja”.

Dobar intervju ne mora uvijek biti s poznatom osobom već je važnije pronaći dobrog sugovornika s kojim je moguće napraviti dobru priču. Intervjuirati se može i osobu koja nije javna ličnost.

Stjepan Malović piše (2005: 226): “Neki su sugovornici, po prirodi “teški”. Slabo se izražavaju, ne vole nastupati u javnosti, osjetljivi su, čak paranoični, pa je s njima prava muka razgovarati. A, da situacija bude gora, nalaze se na istaknutim javnim funkcijama, pa ih mediji ne mogu zaobići”.

Kada sagledamo problematiku postavljanja pitanja često nailazimo na rečenicu: “Nema glupih pitanja, postoje samo glupi odgovori”. Neki novinari to često shvaćaju doslovno pa nekad uspiju i isprovocirati svog sugovornika.

Prilikom odgovaranja i javnih nastupa jedna od ključnih stvari je retorika. Čerepinko (2012: 124) piše: “Retoriku se može definirati kao vještinu kojom se može poslužiti prilikom pripreme, pisanja i izvođenja javnih govora, a njena pravila mogu se koristiti i danas”.

Isto tako, objašnjava kako se retorika često razmatra u negativnom kontekstu, a da se pritom zaboravlja da su je antički Grci smatrali neutralnom disciplinom.

Kako bi bili spremni za javni nastup treba se dobro pripremiti. Valja govoriti slikovito, pričati o nekoj temi samo ako ste kompetentni, razlučiti povod, koristiti govor tijela te govoriti manje, a reći više.

Prema Kišiček i Stanković (2014: 41) “važno je znati logično posložiti vlastite misli kako bi se one mogle prenijeti u suvisle rečenice. Da ne bi došlo do skretanja s teme, potrebno je uvijek u glavi imati središnju misao, to jest, rečenicu kojom se sažima sve što se planira reći.”

Ovo su neka od pravila javnih nastupa, a kako bi medijski istup bio još kvalitetniji i uspješniji, treba naučiti određene taktike, osobito ako se nađete u raspravi, odnosno imate sugovornika. Nije neobično da se dogodi da ponekad nemamo odgovor na neko pitanje pa tu treba znati intervenirati na vrijeme i uz određenu taktiku.

Vješti sugovornici dobro poznaju taktike kojima se mogu obraniti od ovih situacija, odnosno odvesti ih u dobrom smjeru kako ne bismo srušili svoj ugled. To se događa i kada promišljeno ne želimo govoriti o nekoj tematici zbog različitih razloga (tema je preosjetljiva ili nismo u poziciji da izražavamo stajalište).

U istupima i intervjuima domaćih političara često nailazimo na izbjegavanje odgovora koje ponekad prođe uspješno, a ponekad manje uspješno. U sljedećem dijelu ovog diplomskog rada objasniti ćemo neke taktike i za svaku od njih dati konkretan primjer.

2. 1. PREKIDANJE RASPRAVE

Prema Schopenhaueru (2002: 37) koji sugerira: “Primijetimo li da se protivnik dokopao nekog argumenta kojim će nas pobijati, ne smijemo dopustiti da do toga dođe, da to izvede do kraja, stoga na vrijeme prekinemo prepirku, prijedemo na drugu temu ili skrenemo pažnju i ukažemo na druge tvrdnje”.

Prema tom triku sugovornik bira hoće li skrenuti na drugu temu ili će pak prekinuti raspravu. U mnogim intervjuima događalo se da sugovornici jednostavno prekinu prepirku i izađu iz studija. Uz pomoć narednih intervjuja analizirat ćemo tu taktiku.

2.1.1. Mesić prekida intervju s RTL-om

U veljači 2010. godine, odnosno pred sam kraj svog mandata (prije nego što ga je naslijedio Ivo Josipović), Stjepan Mesić daje intervju RTL-u u kojem isprovociran pitanjima novinarke, bijesno prekida raspravu uz galamu.

Naime, novinarka je iz prethodnih odgovora, ali i Mesićevih prijašnjih nastupa zaključila kako je tadašnji predsjednik blagonaklon prema Mladenu Bajiću koji je od 2002. do 2014. godine obnašao dužnost Glavnog državnog odvjetnika.

Zbog toga je u jednom trenutku novinarka upitala Mesića “Drži li Vas Mladen Bajić u šaci?”. Mesić joj nije na to htio odgovoriti, ali kada je novinarka inzistirala na tom pitanju, Mesić je iz sakoa izvadio mikrofona i izašao iz studija.

“Ja ne dozvoljavam takva sr*nja, ako vam kažem nemojte me maltretirati”, rekao je prilikom izlaska. No, tadašnji predsjednik se tu nije smirio te je nastavio vikati, a kamera je sve snimila.

Mesića je novinarka iznervirala još kada mu je postavila prvo pitanje povezano uz Bajića, a situacija se dodatno zahuktala kada je u pitanje dovela stan Jadranke Kosor. Mesić je, prema njezinim riječima, nekoliko godina prije toga izjavio kako je Kosor stan dobila protuzakonito, a kada je Mladen Bajić ocijenio da je postupak bio legalan, s tim se složio i Mesić.

Kada novinarka nije odustajala te je pod svaku cijenu odlučila dobiti odgovor na pitanje zbog čega je blagonaklon prema Bajiću, Mesić je izgubio kontrolu. Isprva je pokušao izbjeći odgovor uz objašnjenje da je pitanje glupo, ali kada mu je novinarka rekla da ne postaje glupa pitanja Mesić se naljutio i iskoristio smicalicu “Ad personam²”.

Upravo je zbog toga odlučio iskoristiti krajnju taktiku ovog trika, s obzirom na to da je RTL-ova novinarka odgovorila pitanje koje nije smjela.

Je li Mesićev potez u tom trenutku bio prigodan, teško je reći. No sigurno je kako zbog inzistiranja novinarke nije uspio s niti jednom taktikom pa je posegnuo za ovom što inače kod njega nije obično.

Naime, Mesićeva je retorika prema Drezgi (2015: 111) pučka, kafanska; on govori jezikom tržnice, diskurs pleše oko dosjetke, a teži ismijavanju političkih konkurenata i zabavljanju publike”. Osim toga, naziva ga opuštenim predsjednikom što u ovoj situaciji nije dokazao.

2.1.2. Kolindin glasnogovornik prekida intervju s Novom TV

Razgovor novinarke Nove TV s predsjednicom Kolindom Grabar Kitarović odigrao se u rujnu 2015. godine kada je migrantska kriza bila u punom jeku te je narušila odnose između susjednih zemalja, među kojima su bile Hrvatska, Mađarska i Srbija. Novinarka je, sudeći prema odigranoj

² Ad personam je prema Ivi Škariću (2011: 93) smicalica pomoću koje se “napada osoba, a ne njegova teza (jer ju je teško oboriti)”.

situaciji, dogovorila intervju s Uredom predsjednice u kojem će govoriti o Jadran-Baltiku, ali je ipak skrenula i na drugo područje.

Prvo ju je pitala o dogovorima s mađarskim premijerom Viktorom Orbanom pa je počela razgovarati o odnosima sa Srbijom.

“Činjenica je da su u ovoj cijeloj izbjegličkoj krizi odnosi s Mađarskom poremećeni, jednako kao i sa Srbijom. Recite, kakav je vaš stav oko Srbije”, pitala ju je novinarka, a Kolinda je odgovorila kako treba kontrolirati ulaz u zemlju.

Novinarka je postavila pitanje: “Jeste li spremni razgovarati s predsjednikom Nikolićem o tome”, a Kolinda je odgovorila potvrdno.

Nakon toga novinarka ju je upitala planira li to učiniti, a u razgovor se upleo i predsjedničin glasnogovornik uz riječi koje je Nova TV prenijela u eteru: “Daj Ivana mislim stvarno moram prekinuti jer smo se dogovorili da će ovo biti intervju Jadran-Baltik i skrenula si na Mađarsku, a sada si završila na Srbiji”.

Glasnogovornik očigledno nije htio da se govori o pitanjima migrantske krize jer Ured predsjednice to nije planirao, a Kolinda nije bila pripremljena za to područje. Stoga se glasnogovornik počeo bojati da Grabar Kitarović ne bi izjavila nešto što ne smije te su se tako izbjegli njezini odgovori.

Stoga je to bila njihova obrambena taktika, odnosno poslužili su se kriznim komuniciranjem. Kišiček i Stanković (2014: 30) o kriznim situacijama pišu: “U takvoj situaciji političari i drugi javni govornici nastoje opravdati svoje postupke, odluke i strategije te se obraniti od napada i sačuvati vjerodostojnost i ugled”.

Ovaj primjer nešto je drugačiji od prethodnog jer Kolinda Grabar Kitarović nije sama prekinula intervju već je intervenirao njezin glasnogovornik kako bi se pobrinuo o njezinom ugledu. O čemu se točno radi, kao što smo već spomenuli - može se samo nagađati jer Grabar Kitarović niti u jednom trenutku nije izgledala iznervirano pitanjima koja su joj postavljena.

2.1.3. Ivan Pernar napušta emisiju “Nedjeljom u 2” nakon 15 minuta gostovanja

Saborski zastupnik Pernar u emisiji “Nedjeljom u 2” gostovao je kod Aleksandra Stankovića. Na početku je govorio o porezima, a kasnije je skrenuo na problem pretplate i programa HRT-a. Televiziju na kojoj je tada nastupao nazvao je partijskom te je tvrdio kako se HDZ-ove afere ne spominju u središnjem Dnevniku. Osim toga, Dnevnik je nazvao negledljivim te je objasnio kako bi u obrazovnom program mladež trebalo učiti o ekonomiji i monetarnoj politici.

Aleksandar Stanković ga u niti jednom trenutku nije prekinuo, već ga je često provocirao pitanjima poput: “Odakle to sve znate ako ne plaćate pretplatu?”. Pernar nije niti primijetio kakve su prirode Stankovićeva pitanja te je priznao da ipak ima televizor, ali da ne želi plaćati pretplatu. Kada je počeo skretati s teme, Stanković se pokušao vratiti na glavnu misao i rezimirati njegove zaključke.

“Gospodine Stanković, ako mi nećete dozvoliti da govorim ja ću otići odavde”, rekao je Pernar. Stanković mu je na to odgovorio da ga moli da ne bude nervozan te da mu mora postaviti neko pitanje.

“Postavite mi kad završim” izjavio je Pernar i pokušao iskoristiti figure “odlaganja³”, a Stanković je rekao da će mu on postaviti kada to hoće. Pernar je opet ponovio da će izaći, ako mu Stanković ne dopusti da govori.

“Nemojte se žestiti”, pokušao ga je smiriti Stanković te mu je ponovno postavio pitanje o programu no Pernar je napustio studio.

Ovaj slučaj potpuno je drugačiji od Mesićevog i onog aktualne predsjednice zbog toga što treba sagledati cijelu Pernarovu karijeru. Ivan Pernar je specifična ličnost čije pojave u medijima izazivaju veliki interes javnosti. Ta javnost podijeljena je na njegove istomišljenike i na one koji ga zbog ispada u medijima, ismijavaju i nazivaju klaunom.

Pernar je upravo zbog svoje ekscentričnosti postao medijska osoba. U svojim prvim pojavljivanjima bio je angažiran u prosvjedima, a i kasnije je gotovo svaka njegova izjava

³ O odlaganju Škarić (2000: 131) piše: „Ako se temu najavi pa se onda ne govori o njoj nego o čemu drugom, stvara se napeto iščekivanje. Najavljenju temu iznosi u času kad se procijeni a će najlakše djelovati“.

optužba na nečiji račun⁴. Isto je pokušao i u ovoj emisiji pa je i odlaskom iz studija dobio ono što je htio.

Javnost je tih dana bila usmjerena na taj događaja te je bilo onih koji su ga u potpunosti podržali i onih koji su ga nakon toga promatrali s još većim podsmijehom⁵. Njegov nastup bio je “anarhistički” te je u tom tonu predstavio svoju stranku čiji članovi se isto tako prikazuju (privođenje na deložacijama, optužbe protiv svih na vlasti i slično).

Ono što je htio dobio je i Aleksandar Stanković o čijoj se emisiji priča i danas. Iako obojica misle da je pobjednik u ovoj “debati”, istina je da je rezultat izjednačen za oba “tima”.

2.1.4. Pernarov izlazak iz studija Z1

Samo dan kasnije, Ivan Pernar napustio je i studio televizije Z1. Gostovao je u emisiji “ZOOM Zagreb”.

Voditelj ga je predstavio i prisjetio gledatelje na događaj koji se odigrao kod Stankovića. Pernar je Stankovića opisao kao odvratnu osobu te je rekao kako neće napustiti studio samo ako voditelj bude korektan.

“Molim vas, nemojte mi vrijeđati kolegu”, rekao je voditelj. Pernar je ovog puta u emisiji proveo manje od dvije minute te je nakon opaske za vrijeđanje uz riječi “Nemojte me maltretirati” napustio studio.

Zbog ovog poteza, Pernaru su još veći vjetar u leđa dali njegovi istomišljenici, ali je ismijan sa strane gledatelja koji mu nisu blagonakloni.

Ipak, ako gledamo odnos voditelja i sugovornika, kao što smo naveli u prethodnom primjeru s Aleksandrom Stankovićem, rezultat je izjednačen. Oboje su koristili poslovne i pregovaračke taktike koje Kišiček i Stanković nazivaju “dobri-loši momci”. Oni pišu (2014: 74): “Jedna

⁴ Ivan Pernar u svojim je medijskim istupima te u Saboru optužio Vesnu Pusić da je slala oružje Islamistima u Siriju, pokojnog Tuđmana da je Bosnu i Hercegovinu dijelio s Miloševićem, zastupnike HDZ-a je optužio da surađuju s “velikosrbima” i da sjede s Vučićem u istom klubu zastupnika u Europskom parlamentu i mnoge druge.

⁵ Pernara su na društvenim mrežama podržali njegovu istomišljenici, a na stranicama poput “Di su pare” postao je žrtva ismijavanja.

pregovaračka stranka nastupa podijeljena u dvije scenske grupe: loši momci zagovaraju jednostrano rješenje, bezobzirni su, napadački i izrazito negativno nastrojeni, dok dobri momci pokušavaju smiriti svoje kolege, imaju razumijevanja i nude rješenja”.

U emisiji na Z1 televiziji Pernar je dao nekoliko izjava te već pri startu bio napadački nastrojen te je dao do znanja da ga nitko neće spriječiti u njegovom naumu pritom se ponašajući infantilno.

Ipak, Ivan Pernar je specifična osobnost koju je teško objasniti govoreći samo o njegovim taktikama izbjegavanja odgovora. Može se zaključiti da Pernar izbjegava svaki odgovor kada čuje pitanje na koje može odgovoriti samo o onome o čemu on želi.

Njegove taktike možemo nazvati “anarhističkima” jer prilikom izbjegavanja odgovora on koristi izričito napuštanje rasprave.

2. 2. SUGOVORNIK POSTAJE GRUB

Kada sugovornici u intervjuu shvaćaju da im ništa drugo ne preostaje, često koriste grube riječi. Prema Schopenhaueru (2002: 63) “Kada primijetimo da je protivnik nadmoćan i da nećemo biti u pravu, treba prijeći na razinu osobnoga, vrijeđati, biti grub”.

Iako se rijetko događa da sugovornik prelazi na razinu osobnog s obzirom postoji nekoliko primjera koje je hrvatska javnost dobro zapamtila.

2.2.1. Milan Bandić napada Mislava Bago

Na lokalnim izborima 2005. godine u Zagrebu je pobijedio Milan Bandić te po drugi put postao gradonačelnik. Ipak, Bandiću je tada nedostajao jedan zastupnik kako bi imao većinu u gradskoj skupštini.

Najprije je izbjegavao odgovor, a kada ga je novinar Mislav Bago iznervirao, Bandić ga je izvrijeđao.

“Gospodine Bandić, vi očekujete da ćete, kada se obrade ostali rezultati, dobiti još jednog vijećnika i da ćete formirati vlast, jel’ tako”, pitao je Bago.

“Ja mislim Bago da je tebi ispalo nešto danas, da ti fali jedan. Ali to je dobro da inzistiraš”, govorio je Bandić dok je Bago pokušavao nastaviti raspravu.

“Sutra ćeš imati dva”, rekao je Bandić i time završio intervju.

Sagledavajući ovu problematiku, moramo imati na umu kakav je Milan Bandić kao politička ličnost. Te 2005. godine osvojio je drugi mandate nakon što je skrivio manju prometnu nesreću, ali je uživao veliko povjerenje javnosti.

Iako je i Mislav Bago već tada bio novinar koji je imao određenu reputaciju, Milan Bandić se odlučio spustiti na njegovu razinu koju je smatrao nižom te počeo s njim pričati veoma osobno. Štoviše, počeo ga je vrijeđati pokazujući svoju nadmoć. Nakon tog intervjuja, Bandić je izašao kao pobjednik iako nije dao odgovor na svoje pitanje već je odgovorio u svom stilu mada prilikom toga nije bio osuđen od strane javnosti. Tu smicalicu nazivamo “duhovita upadica”, a Škarić (2011:97) tvrdi kako one “u polemici mogu presudno utjecati da ispadnemo pobjednici”. Zagrebački gradonačelnik često se služi ovom taktikom.

Milan Bandić osebujna je ličnost, a predstavlja se kao populist. Stoga mu ovakva taktika izbjegavanja odgovora priliči. Bandić je čovjek iz naroda te se na taj način “spušta” na tu razinu.

2.2.2. Kerum je Mislava Bago nazvao konobarom

Na lokalnim izborima 2013. Željko Kerum doživio je veliki debakl. Tada nije uspio ući niti u drugi krug, a Mislav Bago i reporterka Nove TV uključili su se u njegov stožer kako bi gledatelji čuli reakcije bivšeg gradonačelnika.

“Gospodine Kerum, približili ste se drugom krugu, čini se”, rekla je novinarka.

“Više me ne interesira ništa. Mogu reći da je Ipsos Puls klošarska agencija, a Bago da je varalica. Znači, uopće me ne interesira hoću li ući u drugi krug jer ovo je katastrofa. Da griješite na 7%, to je užas. Znači, lagali ste u četvrtak kad ste građane prevarili da mi ne bi dali glas. U petak ste šest stranica stavili u Slobodnu da ne bi ušla u drugi krug. Više vam davat izjavu neću, a tebi Bago želim da postaneš konobar kao što i jesi”, rekao je Kerum u svom obraćanju.

Željko Kerum shvatio je da više ništa ne može učiniti pa je u svom debaklu tražio krivca. U ovom slučaju to je bila Nova TV i Mislav Bago koji je tada vodio “Izbornu noć”.

Slična situacija odigrala se i ove godine kada je Kerum okrivio svog protivnika Oparu i HDZ te ih optužio da su prekršili njegove listiće. Pobjedu je nazvao sramotnom te je na isti način napao svog suparnika.

Kerum je ovom izjavom dobio medijsku pažnju, ali je i odložio svoj odgovor taktikom napada. Kišiček i Stanković (2014: 74) to naziva iscrpljivanjem: “Odugovlačenje i iscrpljivanje je glavna odlika birokratskih sustava kojima je u interesu dobiti na vremenu”.

Niti ovaj istup nije bio osuđen od strane javnosti. Štoviše Mislava Bagu ismijavali su i korisnici društvenih mreža koji su radili fotomontaže Bage obučenog u konobara.

2.2.3. Željko Glasnović vrijeđa novinara RTL-a

Saborski zastupnik izrazito je neprimjereno reagirao na upit novinara RTL-a koji ga je upitao kakav je osjećaj biti na listi s Miloradom Pupovcem.

“A kako bi vi da vam zabijem taj mikrofona u stražnjicu”, odgovorio je Željko Glasnović.

“Znači toliko vas je to naljutilo”, upitao ga je smireno novinar.

“Ma vi ste RTL samo zabava”, rekao je Glasnović.

Novinar je očito htio isprovocirati Željka Glasnovića koji je bio u Legiji stranaca te je prosvjednike na Filozofskom fakultetu nazvao “razmaženim derištima recikliranih komunista i kvazi intelektualaca koji u životu nisu radili ništa ozbiljno”. Glasnović često progovara o Domovinskom ratu i zagovara antikomunizam jer je njegova obitelj bila proganjana u Jugoslaviji.

Kontroverznom saborskom zastupniku iz tog razloga nije sjelo pitanje u vezi Milorada Pupovca pa je odlučio izvrijeđati novinara na osobnoj razini.

Između ostalog, za portal Direktno.hr je prije toga dao izjavu koja je također mogla biti povod za pitanje ovog novinara.

“Što ću reći bratu kojem su u ratu bušili koljena ukoliko Pupovac dođe u novu Plenkovićevu Vladu”, izjavio je Glasnović.

Ipak, ovaj je slučaj javnost osudila pa možemo zaključiti kako taj primjer u odnosu na Bandićev i Kerumov, je mnogo gore prošao jer se Glasnović ima potpuno drugačiju sliku u medijima.⁶ Mogli bismo reći da dok Bandić i Kerum zabavljaju narod, Glasnovića se doživljava kao ozbiljnijeg političara.

Općenito, ova se taktika koristi kako bismo zapanjili protivnika koji neće znati kako ili neće htjeti odgovoriti kako se ne bi “spustio na razinu” svog sugovornika koji ga vrijeđa.

2. 3. BUJICA RIJEČI

Prema Schopenhaueru (2002: 59): “Kada je protivnik prešutno svjestan vlastite slabosti, kada se navikao štošta čuti što ne razumije, a pri tome se, ipak pravi kao da razumije, možemo mu imponirati trabunjajući, ozbiljnog izraza lica, besmislice koje zvuče učeno i dubokoumno, da bi ga prošla volja za slušanjem, gledanjem i mišljenjem...”.

U ovom slučaju trik bi trebalo izvesti nekim dubokoumnim i učenim riječima kojima bismo kod sugovornika izazvali šok. Ipak, kod hrvatskih političara je češća potpuno suprotna taktika.

Njome se najčešće služi zagrebački gradonačelnik Milan Bandić koji često izgovara fraze te se služi riječima koje nisu primjerene toj situaciji te prema mnogim građanima, upravo zbog toga često ispada simpatičan.⁷

2.3.1. Bandić poručio novinarki RTL-a da je prekrasna

Na otvorenju fontane u Ulici bratske zajednice u Zagrebu 7. rujna 2016. godine, Milan Bandić dao je izjave novinarima koji su se skupili oko njega. Novinarka RTL-a ispitivala ga je o njegovom mandatu, jesu li fontane predizborni trik i otkud novci za realizaciju tog projekta.

“Znači, trošit ćete novac građana za ovaj projekt kao i za vlastitu kampanju”, bilo je pitanje novinarke.

“Ne, ne. Građana Republike Hrvatske kao i građana Grada Zagreba. Daj Bog da jedna vlada u 21 godinu u Hrvatskoj dobila dva mandata. Vi prekrasno izgledate, ja izgledam prekrasno, ali od

⁶ Verbalni ispad Glasnovića osudio je RTL, a kasnije se oglasilo i Hrvatsko novinarsko društvo koje je ovo ponašanje nazvalo nedopustivim.

⁷ Važno je napomenuti da građani nikad nisu osudili istupe Milana Bandića, a kada se oni dogode u narodu se o tome priča kao o nečem veoma duhovitom jer je Bandić sam stvorio takvu sliku o sebi.

ljepote se ne živi. Ja sam lijep i nisam glup, ali nisam dobio na ljepotu i pamet, nego na trud 16 i po' godina...”, rekao je Milan Bandić novinarki.

S obzirom na to da su neki građani mnogo puta negodovali zbog izgradnje sve više fontana u Zagrebu koje, prema njihovim riječima, ničemu ne služe te jer je prije ove izjave rekao da je njegov cijeli mandat kampanja za nove izbore, novinarka je Bandiću postavila pitanje o financiranju projekta.

Bandić se obranio na “svoj način” koji često koristi. Uz sve to, dao je novinarki kompliment kako bi je zbunio. Nakon toga počeo je, kao i inače, govoriti o svojim uspjesima u gradu, o zadovoljnim građanima koji ga, prema njegovim riječima, stalno hvale te o tome kako naporno radi.

Na postavljeno pitanje, doduše Bandić nije dao odgovor. Kompliment mu je koristio te novinarka zbog zatečenosti Bandićevim odgovorom, više nije postavljala “škakljiva” pitanja, već se, čini se, držala svoje šablone i gradonačelniku postavljala “lagana” pitanja.

2.3.2. Bandić: Nisam ja Batman

U listopadu 2010. na konferenciji za novinare, Bandiću je postavljeno pitanje o sigurnosti stanara na zagrebačkim Vrbanima. Naime, predstavnik stanara Vrbana III Wiliam Thuer, nakon što je Općinsko državno odvjetništvo pokrenulo predistragu o zagađenoj vodi, dobio je prijeteće pismo.

“Kaj bi Bandić kao Batman 24 sata (jer 16 sam na ulici, ne mogu bit' baš 24 sata) s dva pištolja i dvije puške hodao i gledao šta tko radi po gradu. Pa vi se sjećate da sam s vama pio vodu. K'o žabac sam se naduo uvjeravajući vas da je voda ispravna i da ispod Savskog mosta teče Sava”, rekao je tada Bandić.

Kao i u prethodnom primjeru, Bandić često ističe svoje uspjehe te se koristi ileizmima⁸. Objasnio je građanima kako ne može baš sve on riješiti, iako bi htio jer je prezaposlen. To je objasnio na

⁸ Lovrić (2011: 117) piše kako se Bandić često služi ileizmima za koje ne postoji pojam u hrvatskom jeziku pa je preuzet s engleskog jezika (eng. illeism).

duhoviti način te je upotrijebio anegdotu⁹, prisjetivši se kako je na istim Vrbanima degustirao vodu za koju su se građani žalili da nije pitka.¹⁰

Tako se riješio brige za koju u tom trenutku nije mogao ili se nije htio riješiti. S obzirom da je odabrao duhoviti odmak u svom obraćanju, dalo se naslutiti kako i ova prijava građana nije bila ozbiljna te Bandiću nitko nije zamjerao što nije reagirao na tužbe.

2.3.3. Kerum napada novinarku i priča o Bogu

Na Zapadnoj obali krajem travnja 2017. godine Željko Kerum dao je izjave novinarima. Iako je mislio da će ga ispitivati o njegovoj predizbornoj kampanji, pitanja su bila mnogo šakljivija. Kada mu je novinarka HRT-a postavila pitanje kada će pokriti dugove, Kerum je pobjesnio.¹¹

Novinarki RTL-a je govorio o projektima koje bi želio realizirati kao gradonačelnik te je u jednom trenutku počeo govoriti o uhljebima.

“Na koga tu konkretno mislite”, pitala je HRT-ova novinarka.

“I na Vas gospođo, jeste vi ikad u životu išta radili, jeste podijelili kakvu plaću? Niste. E pa kako onda postavljate pitanja. Najprije se pravno informirajte pa postavljajte pitanja. Urednik koji Vam je to naredio ili vaša konkurencija, Slobodna Dalmacija kada spominje moju suprugu, koja je majka troje malodobne djece, majka koja je magistar ekonomije, majka koja zapošljava 100 ljudi, koja izvršava sve obaveze, da se nju stavlja u drugačiji kontekst nego druge kandidate. To je sramotno od vas medija, niste korektni, zločesti ste i ljubomorni. Zato sam ja danas reagirao i rekao – treba poštivati gospodo draga. Bog sve vidi, vi se Bogu ne klanjate i Bogu se ne molite, a

⁹ Škarić (2010: 129) objašnjava kako anegdotu sugovornik koristi „da bi bilo zanimljiviji, da bi na slikovit način iznio svoju misao, da bi privukao pažnju, da bi razonodio slušače, da bi ih odmorio (ako je izlaganje teško za praćenje), da bi im pružio dokaz analogijom“.

¹⁰ Stanari zagrebačkog naselja Vrbani III žalili su se da je voda zagađena. Ta voda dana je na vještačenje, a gradonačelnik Milan Bandić odlučio ju je degustirati. Zaključio je da je to najbolja voda koju je ikada pio.

¹¹ Na stranici Fine objavljen je popis 844 vjerovnika kojima Kerum d.o.o. duguje skoro milijardu i šesto milijuna kuna. Na toj listi našli su se Hrvatska radio televizija, Split i dalmatinski ogranci Hrvatskih voda.

ja se Bogu molin. Sila Boga ne moli, Bog silu ne moli. Gospođo moja tako Vam je to, a Vi se pazite jer Bog sve vidi”, završio je svoj monolog Kerum pritom nabrajajući¹².

Željko Kerum u ovom se opširnom odgovoru koristi populizmom kao i Milan Bandić. Na oštre optužbe novinarkе Kerum je odgovorio pozivajući se na Boga i njegov sud. Takav pristup je karakterističan za Željka Keruma stoga ovaj odgovor nije niti iznenađujuć.

Kerum se poziva na Boga nakon što je verbalno napao novinarku optuživši nju i medije općenito za medijsku hajku koja se diže zbog njegove supruge. Osim toga, tvrdi kako novinarka ne vjeruje u Boga, a to bi mogli povezati i s prethodnom taktikom u kojoj sugovornik postaje grub što je Kerum nekoliko puta i prije ovoga pokazao.

Ovom taktikom Kerum je zapanjio novinare koji su se skupili oko njega iako se od njega tako nešto i moglo očekivati. Nakon što su mu oni objasnili da je vjera u Boga osobna stvar i opet pokušali pitati o njegovim dugovanjima, Kerum je izjavio kako su to za njega bitne vrijednosti. Ipak, i na sljedeće optužbe o dugovima, Kerum se oglušio te je u svojim odgovorima napao protukandidatkinju Marijanu Puljak.¹³

2. 4. PRETJERIVANJEM DO POBIJANJA

Kada protivnika naljutimo proturječnostima, Schopenhauer (2002: 39) kaže kako “jednu po sebi i u određenim okvirima istinitu tvrdnju uzdizati iznad istine”.

Često u političkim intervjuima nailazimo na pretjerivanje pomoću kojeg je nerijetko moguće uspješno pobiti sugovornikovu misao. Drugim riječima, ako često nešto ponovimo i branimo se čudnim metodama, moguće je da će gledatelji na to nasjesti jer se mogu pogubiti u svojim objašnjenjima.

¹² „Nabrajanje je figura kojom se, iznoseći mnoštvo pojedinosti, pojačava cjelovit dojam“ piše Škarić (2000: 133).

¹³ Kerum je napadao svoje protukandidate Marijanu Puljak i Andru Krstulovića Oparu. Za Marijanu Puljak rekao je da je zločesta.

2.4.1. Bandić o iznosima gradskih komunalija

Milan Bandić osvrnuo se na gradske komunalije koje su poskupjele pa mu je jedan novinar postavio pitanje o tome misli li smanjiti iznose za gradske komunalije koje su povećali početkom 2007. godine.

“Ja bih na vašem mjestu aplaudirao što mi povećavamo cijene komunalija. Pljeskao da se hrvatski izrazim. Pustite nas da to riješimo, da svakih tri mjeseca dižemo cijene komunalija. Ako ne tri, onda svakih šest. Ako ne svakih šest, onda svake godine. Vi plješćite mi ćemo dizati cijene i doći će 2009. godina. Ljudi će nato nas nagraditi što dižemo cijene i dobit ćemo ponovno mandat. Znači plješćite na povećanje cijena”, zaključio je Bandić.

Prvo što je potrebno ustvrditi je Bandićev oholi nastup kojim objašnjava kako iako diže cijene, i dalje dobiva mandat.

Bandić je dizanje cijena objasnio uz ironijski odmak te je ponovno bio simpatičan svojim biračima koji su mu dali još tri mandata nakon toga.

Svaki njegov govor mora imati efektan završetak. Radi se o neformalnom govoru koji je sličan govoru nakon večere ili kod zdravice jer Bandić se rijetko ponaša sukladno prigodi te često iznenadi javnost. Kišiček i Stanković (2014: 106) o prigodnom govoru pišu: “Važno je da završne riječi sjedine sve što je prethodno rečeno i da dodatno djeluju na emociju publike”.

Gradonačelnik Zagreba čini se nije znao što odgovoriti stoga se poslužio taktikom pretjerivanja jer sve što je tada rekao, nije doslovno mislio (osim da će ponovno osvojiti mandat). Toliko se zapetljao u priču da ga je u jednom trenutku bilo i teško popratiti.

Iako ovo nije klasičan primjer ponavljanja i zavaravanja publike, ipak je dobar primjer pretjerivanjem do pobijanja jer je Bandić postigao željeni efekt, a da pritom nije odgovorio na “škakljivo” pitanje.

2.4.2. Tomislav Karamarko o spornom Mercedesu

Kada je postao predsjednik HDZ-a te se pripremao za parlamentarne izbore Tomislava Karamarka prozvali su uz tvrdnje kako je vozio Mercedes vrijedan više od 618.000 kuna koji

nije naveo u imovinskoj kartici. Tada se branio kako automobile nije njegov stoga ga je Mislav Bago u intervjuu za Novu TV 26. 5. 2016. godine ponovo upitao za sporni Mercedes.

“Čak i da je sve jasno i sve po zakonu, u posljednjih tri dana mogle su se čuti tri različite izjave čiji je auto, kako ste ga vozili, smije li se voziti auto, smije li u imovinskoj kartici stajati auto od izvanbračnog partnera, jeste li svjesni da ste s tim zbunjujućim porukama (i da je sve čisto), napravili zbunjujuću situaciju”, glasilo je Bagino pitanje.

“Nema zbunjujućih poruka, ja sam vozio bliskog člana obitelji na hitnu. To dosta njih spore jer upravo je iz toga pokrenuta afera. Mislim da je to nastalo u laboratoriju onih koji pokušavaju za vladu spasiti ono što se sada spasiti da. Plaćati PR-ovce koji će predimenzionirati slučajeve kad ja vozim nekog na hitnu pomoć s nekim krivim autom. Najveći PR za ovu vladu bilo bi da su povećali broj radnih mjesta, da povećá BDP, da smanje broj ljudi koji odlaze iz Hrvatske, a ne baviti se ovim. Tu nema nikakve afere”, rekao je Karamarko.

“Ali u četvrtak ste tvrdili da ne možete automobile unijeti u imovinsku karticu”, kazao je Bago.

“Dajte molim Vas, ta kartica nije vlasništvo niti firme moje sada već supruge, ako ćemo baš preciznije. Nije u vlasništvu niti firme, nego je vozilo iznajmljeno. To je kao da vi iznajmite dvoranu za mali nogomet pa je ne navedete u imovinskoj kartici”, izjavio je Karamarko.

Osim što je ponovno naveo zbunjujuće podatke o Mercedesu, Karamarko je u intervjuu izjavio kako se oženio svojom partnericom. To je šokiralo Baga koji je, nakon što je provjerio je li dobro čuo, čestitao Karamarku.

Karamarko se ovom izjavom koristio s nekoliko taktika pa bismo je mogli nazvati pretjerivanjem. Nenadano je otkrio kako je ušao u brak i tvrdio kako ga je Bago to pitao (iako to uopće nije bilo njegovo pitanje), “nabacao” nekoliko informacija i branio se bolesnim ocem kojeg je u tom Mercedesu vozio na hitnu.

“Bi li to ponovno napravili takav propust”, pitao ga je kasnije Bago.

“Mislite, bi li odveo svog oca na hitnu”, upitao je nakon toga Karamarko.

“Ne to, pitam Vas o zbunjujućim odgovorima”, rekao je Bago.

Nakon pogledanog intervjua mnogima je zasigurno ostalo mnogo nerazjašnjenih pitanja jer je Karamarko Mislavu Bagi dao ekskluzivnu informaciju te ga zbunio kako ga više ne bi ispitivao o automobilu.

Osim toga, poslužio se empatijom i emocijama te argumentum “ad misericordium” za koji Škarić (2011: 97) piše: “To je poziv za samilost”.

2.5. ONO ŠTO SUGOVORNIK KAŽE OKRENUTI NA SVOJU STRANU

Arthur Schopenhauer (2002: 41-42) govori o taktici u kojoj „argument koji protivnik hoće upotrijebiti za sebe može se bolje upotrijebiti protiv njega“.

Primjeri koje ćemo navesti slični su onome što je autor objasnio u ovoj taktici. Analizirajući medije pronašli smo nekoliko primjera (uspješnih i neuspješnih) u kojima su se političari pomoću ove taktike pokušali izvući te potkopati protivnika pritom ne dajući konkretan odgovor na pitanje novinaru.

2.5.1. Milanović u otvorenom o salonskim ljevičarima i desničarima

U emisiji otvoreno 2008. godine govorilo se o odlasku u Bleiburg te je li to velika gesta ili politikantstvo, a gostovao je Zoran Milanović. On je u tom trenutku bio na čelu SDP-a tek godinu dana, a na vlasti je bio HDZ s Ivom Sanaderom. Mislav Bago ispitivao je Milanovića o odavanju počasti žrtvama Bleiburga te o političkoj eliti koja se tada tamo našla.

„Jesu li kritičniji za vas bili salonski ljevičari ili salonski desničari“, upitao je Bago Milanovića.

„Ne volim ja ljude na takav način rubricirati. Motivi su jasni, oni su ljudski, oni su politički jer ovdje se radi o političkoj temi, koja zbog godina i desetljeća šutnje traumatizira dio Hrvatske. Bili smo na Teznom pokraj Maribora, to je mjesto strašnih zločina, to je stratište i bili smo na Bleiburgu. To je također lokacija i mjesto na kojem su se predali ostaci oružanih snaga NDH i mjesto na kojem veliki broj ljudi veže emotivno, isto tako jedan dio ljudi koji se tamo okuplja u svibnju, dolazi odati počast jednom zločinačkom režimu, mi nismo jedni od tih. Stoga nismo odabrali taj datum, ili bilo koji drugi“, rekao je Milanović uz objašnjenje da nikad ne bi ni išao tamo u svibnju.

S obzirom na to da je Bleiburg zaista tema koja traumatizira dio Hrvatske, Milanović se ovom izjavom na neki način ogradio od politike, osobito u dijelu u kojem objašnjava da nije odabrao neki određeni datum jer se ne dolazi u Bleiburg pokazivati nego dati počast kao privatna osoba, a ne javna.

Uz sve to, spomenuo je još jedno mjesto i time dao do znanja da Bleiburg nije jedino mjesto na koje se treba dolaziti, već je to stvar samopromidžbe. Tom izjavom daje do znanja kako njegova stranka pokazuje ljudsku stranu.

Iako nije odgovorio direktno na pitanje, on ga je okrenuo u svoju korist te prozvao i tzv. salonske ljevičare i salonske desničare, ograđivši se od obje skupine te je time dao do znanja kako SDP pod njegovom vlašću neće podržavati niti jedne niti druge te da će biti strogi i pravedni vođa koji Hrvatsku želi voditi u bolje sutra razmišljajući o budućnosti, a ne o prošlosti. Ipak, žrtvama strašnih zločina treba odavati počast, ali to ne treba činiti zbog samopromocije nego zbog ljudskosti.

Osim što se ograđuje, Milanović ovim odgovorom napada vlast (iako nikog nije direktno prozvao), odnosno HDZ pod vodstvom Ive Sanadera koji odaju počast te u Bleiburg odlaze na određeni datum kako bi ih javnost gledala putem televizijskih ekrana. Iako niti u jednom trenutku nije nikog naveo kao salonskog desničara (niti salonskog ljevičara), dao je do znanja na što Bago misli te je na „fina način“ prozvao svoje protivnike.

Iako je Milanović u ovom odgovoru mogao direktno napasti HDZ i u eteru prozvati salonske desničare i ljevičare, on to nije učinio već je direktno izbjegao taj odgovor i dao gledateljima da sami prosude na koga je mislio, dovodeći sebe i svoju stranku u nadmoćniju poziciju.

To možemo povezati s taktikom koju Škarić (2011: 95) naziva kolebanjem: “Pretvaranje govornika da ne zna za koju bi se stranu odlučio, čime svome mišljenju pridaje tobožnju objektivnost i razboritost”. Takvim se taktikama Milanović služio kada je postao šef SDP-a.

2.5.2. Davor Bernardić u „Nedjeljom u 2“

Nakon odlaska Milanovića iz SDP-a, stranka je dobila novog čelnika. Izabran je Davor Bernardić kojeg je Aleksandar Stanković ubrzo pozvao u svoju emisiju kako bi ga javnost bolje

upoznala. Tamo su govorili o raznim temama, a mladi Bernardić nije se najbolje snašao. Često nije odgovarao na pitanja i time dao do znanja da ustvari nema nikakvo mišljenje.

Govorili su o promjenama koje su Hrvatskoj potrebne i rješenjima koji bi mlade ljude potaknuli da ostanu u svojoj domovini, a ne da nakon što se obrazuju bježe u inozemstvo. Bernardić je iznio nekoliko poprilično nekonkretnih rješenja koja su ipak na dobrom tragu.

„Zašto to Milanovićeve vlada nije napravila“, glasilo je Stankovićevo pitanje.

„Preokrenuli smo trendove, Hrvatska je počela rasti“, rekao je Bernardić.

„Pa ti trendovi su nastavljeni“, kazao je Stanković.

„Nastavljeni su... Ne, pogoršani su. Pogledajte dug u zdravstvu – 7,7 milijardi. Statistika je jako zanimljiva stvar, ono što je važno reći je da su se pogoršali trendovi, deseci tisuća ljudi su prošle godine napustili Hrvatsku. Ono što mladim ljudima treba, treba im kvalitetno obrazovanje da bi mogli imati bolje plaćeno radno mjesto, treba im krov nad glavom, trebaju lakše doći do stana za život da bi mogli imati socijalnu sigurnost i zasnovati obitelj i ono što je posebno važno, trebaju imati više socijalne sigurnosti do pronalaska novog posla. To će motivirati mlade ljude da ostanu, a to se napraviti ukoliko se podrži i ukoliko se napravi ono što ministar sada radi. Zakon o stručnom osposobljavanju koji će omogućiti ljudima da budu besplatna radna snaga, godinu dana za 2.600 kuna, a nakon toga na cestu. I koji će zamijeniti već ovo ljeto, stalne sezonce. Prema tome, to nije dobar put“, rekao je Bernardić.

Iako je Bernardić nekoliko puta tijekom intervjua izjavio kako mu je to područje najvećeg interesa, on nije davao konkretna rješenja već je samo ustanovio probleme koji muče obrazovanje u Hrvatskoj koristeći logički argument podataka¹⁴.

Vidljivo je kako mu je Stanković na tome zamjerio te je nekoliko puta tijekom intervjua pokušao dobiti konkretni odgovor. Bernardić je najčešće samo srljao i odavao dojam kako puno zna, ali nema jasnu viziju.

¹⁴ Prema Škariću (2000: 117) „Podatak je jedan od najjačih retoričkih argumenata. Dobri logički govornici uvijek se prije istupa opskrbljuju podacima“.

Ipak, na ovom pitanju pokušao se izvući na isti način kao što se u prethodnom slučaju izvukao njegov prethodnik, ali ne toliko vješto. Bernardić je tijekom intervjua odavao znakove nesigurnosti i neodlučnosti. Spomenuo je loše poteze ove Vlade i tvrdio kako je Milanovićeva imala samo rast.

Nije bio toliko vješt jer je optužio ministre i imenovao ih ponovno se hvaleći svojom stručnošću i nabrajajući probleme u obrazovnom sustavu bez ikakvih konkretnih rješenja. Bernardić se uspio snaći i uvjeriti svoje istomišljenike, odnosno protivnike aktualne Vlade, ali to je mogao učiniti na puno uspješniji način.

„Vaša izjava izazvala je kontroverzu. Jeste li se šalili, je li bila ironija kada ste rekli da bi budući predsjednik u korelaciji snaga trebao imati tri ministarstva“, rekao je Stanković.

„Meni je žao što se općenito mediji više zakače na izjavu oko predsjednika, predsjednice ili predsjedničkih ovlasti nego o činjenici da 76.000 ljudi u ovoj državi radi za plaću koja je manja od 2.500 kuna, da petina našeg stanovništva živi ispod granice siromaštva, da 40.000 djece u Hrvatskoj ide gladno na spavanje, da u ovom trenutku tisuće ljudi ne gleda HRT jer im je isključena struja ili neke druge režije. Prema tome volio bi da su se mediji zainteresirali za tu priču“, rekao je Bernardić koristeći figure pretericije¹⁵.

„Ali dali ste im povoda“, kazao mu je Stanković.

„Okej, da. Provokacija je uspjela. Situacija predsjednice u Hrvatskoj, ona je direktno izabrana. Odnosno, predsjednik – bio je prije Josipović i Mesić. Imaju veći legitimitet od premijera, a ima nikakve ovlasti. Prema tome, ako ćemo imati protokolarnog predsjednika koji će ići okolo po sajmovima vina, sira, pršuta ili da posjećuje baletne i kazališne predstave kao sad, i utrkuje se za popularnost – jer to je de facto utrka za popularnost. Onda je bolje da ga biramo dvotrećinskom većinom u Saboru uz širok društveni konsenzus. To bi za Hrvatsku stabilnost bilo puno bolje. To je moje mišljenje i velikog broja kolega iz SDP-a. Naravno da sam karikirao i pokušao upozoriti na tu nelogičnost. Mediji su shvatili kako su shvatili“, rekao je Bernardić koji niti u drugom odgovoru nije objasnio što točno pod time misli.

¹⁵ Prema Škariću (2000: 130): „Pretericija je retorička figura kojom se privlači pažnja slušača najavom da se o nečem ne želi govoriti, ali se to što se tobože ne želi reći ispriča“.

Nakon toga Stanković je zaključio da je Bernardić tada pod time mislio da predsjednica u slučaju povećanja ovlasti ima pravo imenovati tri ministra. Nakon negodovanja Bernardić je rekao da „je Stanković na dobrom tragu“.

Iako nije klasični primjer, Bernardić je u ovom intervjuu uspio izbjeći pitanje i okrenuti u svoju korist. Učinio je ono što konstantno radio, odnosno „nabacao“ je činjenice te nije dao konkretno rješenje.

S druge strane, mogli bismo reći da nije baratao niti s konkretnim podacima već da je kroz odgovor ponovno pokazao kako nema mišljenje jer ga nije znao potkrijepiti činjenicama. Osim toga, dokazao je da je lošiji govornik od svog prethodnika Milanovića.

Da Bernardić ima odličnu podlogu i znanje, neosporno je. S obzirom na to da se tek uključio u političku utrku, nije reagirao toliko loše te je upotrijebio donekle dobru taktiku te se izvukao iz „klupka“ u koje se zapleo. Opet je uzdizao svoju stranku i nabrajao probleme koji muče Hrvatsku te se pomoću poražavajućih podataka pokušao iskupiti za svoju nepromišljenost prilikom davanja izjave.

Osim toga, Bernardić je pokušao okriviti medije koji, kako smatra, nedovoljno prostora daju stvarima koje su važne te se bave onime što nije egzistencijalne prirode.

2.5.3. Bandić „Nedjeljom u 2“ tvrdi da nije zaposlio ljude u Holdingu

Milan Bandić je u rujnu 2015. godine gostovao u HRT-ovoj emisiji „Nedjeljom u 2“ kod Aleksandra Stankovića. Govorio je o zagrebačkom Holdingu i prozvao neke zbog neadekvatnog zapošljavanja u firmi.

„Kada govorite o zapošljavanju, jeste li vi možda među zadnjim osobama koje bi trebale spominjati zapošljavanje. Navodno su mnogi ljudi dobili posao preko Vas“, rekao mu je Stanković.

„Koji? Koji na primjer“, pitao je Bandić Stankovića.

„Pa šta ja znam, političke oponente recimo“, rekao je Stanković, a Bandić mu je na to odgovorio: „Ja se Vama divim“.

„Pa recimo Peru Kovačevića kako ste zaposlili“, kazao je Stanković.

„Pero Kovačević je ugledni pravnik koji radi svoj posao dobro“, rekao je Bandić.

„Vi ste ga zaposlili“, odgovorio mu je Stanković, a Bandić mu je rekao da ga je zaposlila njegova struka.

„Nije ga zaposlila njegova struka nego činjenica da je bio preglasan pa ste ga eliminirali kao oponenta“, izjavio je Stanković.

„Daj Bog da imamo još pravnika poput Pere Kovačevića. Morić recimo i Nenad Ivanković, evo to su tri“, rekao je Bandić.

„I Josip Brčić Baja, vaš mesar“, dodao je Stanković dok ga je Bandić ispitivao na koga misli.

„Josip Brčić Baja je radio u Zagrebačkim tržnicama. Dobio je otkaz, tužio se na sudu i vratili su ga na posao. Ali njega nisam zaposlio, ovu trojicu jesam“, rekao je Bandić i nagovarao Stankovića da mu nabroji još ljudi. Stanković je odustao uz objašnjenje da „nema vremena o tome razglabati u cijeloj emisiji“.

Konstatacija Aleksandra Stankovića je bila da je Bandić zaposlio toliko ljudi stoga ne može kritizirati druge za takav potez. Bandić se naljutio te ga je napadački pitao: „Koga?“.

Ipak, samo nekoliko trenutaka kasnije priznao je da je zaposlio trojicu u Holdingu uz izgovor da su oni vrhunski stručnjaci. Stanković je pokušao iz njega izvući odgovor na pitanje o političkim oponentima no to mu nije pošlo za rukom jer se Bandić branio i Stankovićevo pitanje uzeo kao svoj argument.

Iako je Bandić nastupio napadački, uspio je postići željeni efekt, odnosno izbjeći odgovor i činjenicu da je nekog zaposlio prenijeti u svoju korist. Koristio se taktikom natjecanja za koju Škarić (2011: 96) piše: “Natječe se u etičnosti (želi se ispasti plemenitiji), etičnosti (hvali se samo priznate vrijednosti)...”.

Bez obzira na pozadinu ovog slučaja i afere koje prate Bandića, može se reći kako je on pobjednik ove rasprave jer mu nakon nje javnost i dalje iskazuje povjerenje.

2.5.4. Jandroković se osramotio u “Nedjeljom u 2”

Gordan Jandroković gostovao je 2007. godine u emisiji “Nedjeljom u 2” kod Aleksandra Stankovića. Voditelj je tadašnjeg ministra vanjskih poslova ispitivao o vanjskom dugu te mu pokazao snimku na kojoj Sanader govori da je u tom trenutku svako dijete kada se rodi, dužno čak 7.600 dolara.

“Je li to uspjeh? Upotrijebimo ovu informaciju, ako je točna, ja ne znam. Vi kažete da nije ovo što iznosi Ivo Sanader. Ako uzmemo da je točno, danas je 7.600, na kraju Račanovog mandata je bilo 4.200. Razlika je 3.400”, pitao ga je Stanković.

“Ja sam rekao da smo zaustavili strano zaduživanje. To je fakat i to se može provjeriti. To je egzaktno, ali vanjski dug je jedan od problema koje ova zemlja ima”, zaključio je Jandroković.

Kada je shvatio da se više ne može izvući, Jandroković je upotrijebio tehniku kojom je pokušao raspravu okrenuti u svoju korist i spasiti ono što se spasiti da.

Iako mu je Stanković dao konkretne podatke i objasnio kako zemlja nije bila toliko zadužena kada ju je HDZ preuzeo, Jandroković je počeo govoriti u potpuno drugom smjeru i objašnjavati kako su zaustavili zaduženja da pritom podatke nije niti uzimao u obzir.

Jandroković je htio iskoristiti ovu taktiku koja mu nije uspjela. Naime, Stanković ga je sramotio cijelu emisiju i dokazao da HDZ nije napravio ništa u svom mandatu i pritom koristio taktiku živciranja suparnika kako bi isprovocirao Jandrokovića.

Prema Škariću (2011: 94): “Nečastan je trik živciranja protivnika da ga se dovede do bjesnila jer tada prestaje njegova mogućnost suvislog raspravljanja...”

Nakon razgovora o zaduženju Stanković je Jandrokoviću rekao kako je Tonino Picula iz SDP-a 2003. godine u predizborno vrijeme najavio kako će Hrvatska 2007. ući u NATO, a 2006. godine u Europsku Uniju. Nakon toga upitao ga je jesu li te njegove prognoze bile realne.

Jandroković je rekao kako to nije bilo za očekivati te da je to bio predizborni trik. Stanković mu je nakon toga priznao kako se samo našalio te da je to obećao njegov šef Sanader u svojoj kampanji.

“Imali smo jedan zastoje u suradnji s Haškim sudom, tamo smo izgubili godinu dana. Bilo je varijanti da Hrvatska dostigne Rumunjsku i Bugarsku, međutim nismo uspjeli upravo zbog odnosa s Haagom”, rekao je Jandroković nakon toga.

“Možete li još kritizirati svog šefa, da je ipak bilo nerealno u tom trenutku to obećavati. To se ipak nije dogodilo”, konstatirao je Stanković.

“Pa gledajte, i mene pitaju danas kad govorim o 2009. pa neki kažu – to nije realno, ne treba. Ja smatram da treba biti optimističan, treba ići u napad, da tako kažem. Jer da nismo spominjali 2009. ne bi imali u Deklaraciji Europskog Parlamenta 2009. kao godinu kada Hrvatska treba postati punopravnom članicom, dakle to je proces pregovora, to je borba unutar međunarodne arene, treba naći svoje saveznike, treba ambiciozno postaviti ciljeve”, rekao je Jandroković.

Ovaj primjer jedan je od najzanimljivijih u ovoj emisiji iz 2007. godine. Jandroković je govorio kako izjava da će Hrvatska ući u Europsku Uniju do 2006. godine, a u NATO do 2007. nikako ne stoji te da je dio predizbornog obećanja.

Kada je shvatio da ga je Stanković nasamario, okrenuo je ploču. Počeo je govoriti kako je to bilo veoma ambiciozno i da nikako nije loše očekivati dobre rezultate i biti optimističan. Jandrokovićev potez bio je jako loš jer je odmah nakon pobio vlastitu izjavu i dokazao kako nema stav i ozbiljno mišljenje o nekoj temi.

2.6. SUGOVORNIK KRENE GOVORITI O DRUGOJ TEMI

Ako se sugovornik osjeća ugroženim ili osjeti da ga njegov protivnik pobija, prema Schopenhaueru (2002: 44) „poduzima diverziju, tj. odjedamput počnemo govoriti o nečem sasvim drugom kao da je to dio predmeta o kojem je riječ i argument protiv protivnika“.

U nekoliko primjera pokušat ćemo objasniti kako to izgleda na hrvatskoj političkoj sceni. Neke primjere za ovu taktiku mogli smo vidjeti već i ranije u radu. Moglo bi se reći da nijedan od ovih primjera nije pokazatelj određene taktike već mješavina određenih taktika.

Stoga, ovu taktiku pokazat ćemo na primjeru kada sugovornik počne govoriti o općenitim temama ili napadati i potpuno skretati temu.

2.6.1. Milanović govori o rejtingu

U emisiji „Otvoreno“ 2008. godine gostovao je Zoran Milanović. Prvo je govorio o komemoraciji u Bleiburgu, a voditelj Mislav Bago skrenuo je na temu Milana Bandića i zagrebačkog Holdinga pa se tako dotaknuo odlaska Slobodana Ljubičića.

„Mislite li da je on nanio štetu SDP-u, imidžu socijaldemokracije“, pitao je Bago Milanovića, misleći na Ljubičića.

„Pitali ste me kakav je rejting SDP-a i socijaldemokracije u Zagrebu i reći ću Vam da je visok, da je daleko najviši od svih stranaka i da ćemo se svakog dana buditi s mišlju da moramo činiti sve da to održimo, da ne možemo dobiti ništa zdravo za gotovo i da zaista nemamo pravo na grešku“, bio je Milanovićev odgovor.

Ovo je klasičan primjer jer Bago nije dobio odgovor na postavljeno pitanje, a nakon ovog odgovora nije niti pokušavao postaviti isto. Milanović je počeo govoriti o potpuno drugoj temi, a to je rejting socijaldemokracije, pritom koristeći retoričku figuru digresije koja je prema Škariću (2000: 130) “udaljavanje od toka izlaganja da bi se ispričalo nešto drugo, što ima dodirne točke s izloženim”.

Čak niti o socijaldemokraciji Milanović nije rekao ništa, osim da moraju poraditi na tome i dao informacije koje prosječnom građaninu u to vrijeme nisu bile od gotovo nikakve vrijednosti. Milanović je „srljao“ i okrenuo na drugu temu.

Važno je za znati da je Slobodan Ljubičić bio očito prejak faktor za tada, novog šefa SDP-a koji se očito nije usudio govoriti o toj tematici, a kamoli se doticati prvog čovjeka grada, Milana Bandića.

S druge strane, ovo je bio odličan potez Zorana Milanovića koji nije komentirao Ljubičića. Naime, kasnije je u javnost „isplivala“ informacija da je taj isti Ljubičić, odnosno njegova tvrtka „Televizija Sljeme“ u milijunskom sporu s SDP-om, točnije tražio je od socijaldemokrata čak četiri milijuna kuna.

2.6.2. Sanader ne zna koliko dođe litra mlijeka

Novinarka Nove TV je potaknuta Praznikom rada 2009. godine upitala tadašnjeg premijera Ivu Sanadera koliko dođe litra mlijeka. Ivo Sanader je izbjegavao odgovoriti na sve načine, a na kraju se i obrušio na novinarku.

„Ovako, prije svega danas nismo došli ovdje da bismo se međusobno provocirali. To je jedno, a drugo – ima još novinara i neka oni pitaju“, rekao je Sanader, a pomogao mu je tadašnji predsjednik Stipe Mesić koji je konstatirao da litra mlijeka dođe oko pet ili šest kuna.

S obzirom na to da je te 2009. godine, kriza bila u punom jeku te da je građanima godinu prije toga rekao da stegnu remen, od Sanadera se nije očekivalo da ne zna odgovor na to pitanje. On je, k tome, bahato odgovorio kako je to provokacija.

Kada je Karamarko koji je u to vrijeme bio na funkciji ministra unutarnjih poslova pokušao govoriti, Sanader ga je primio za rame i dao izjavu umjesto njega.

„Nije u redu da samo vi tu postavljate pitanja, a ima tu kolega koji bi možda postavili. Postavili ste već šesto pitanje“, rekao je Sanader novinarki Nove TV koji je pokušao spasiti Karamarka od izjave.

Naime, Sanader je od sebe pokušao napraviti žrtvu i okriviti novinarku koja se neumorno gurala i postavila šest pitanja na koja on nikad nije dao odgovor.

„Znamo mi koliko dođe litra mlijeka“, rekao je nakon svega Sanader.

Važno je napomenuti kako je Sanader jedan od najvještijih sugovornika koji uspio izbjeći razna pitanja na kojima se njegovi kolege ne bi snašli.¹⁶

Moglo bi se reći da je jedini novinar koji je uspio pobijediti Ivu Sanadera i njegovu vještu retoriku Mislav Bago.

¹⁶ U intervjuu za Poslovní.hr 2008. godine trenerica retorike Mirela Španjol-Marković govorila je o Sanaderu i njegovoj vještoj retorici. Tada je tvrdila da je vidljivo kako je naučio mnogo vještina u svom govoru otkad se pojavio na sceni, a kao jedno od njegovih aduta spomenula je i izbjegavanje neugodnih odgovora. Rekla je i da je Sanader prošao poduku jer je u njegovim nastupima prepoznala školske primjere retoričkih tehnika, a kao primjer je uzela tehniku dubokog disanja koju koristi da bi smanjio stres i spustio glas, što kako kaže, doprinosi uvjerljivosti.

Inače, za Sanadera i njegove nastupe Drezga (2015: 117) piše: “Jedan od najupečatljivijih političara od samostalne Hrvatske, talentirani je retoričar usavršavao svoj javni nastup do karizmatičnosti, i to zahvaljujući odvažnosti, naobraženosti i fizičkom držanju”. Sve mu je išlo od ruke, a kao što smo ranije spomenuli, u eteru ga je uspio nadmašiti tek Mislav Bago.

Emisija „Otvoreno“ iz prosinca 2006. godine jedan je od najboljih primjera kako je Bago provocirao Sanadera. Na tu epizodu osvrnut ćemo se nekoliko puta, a primjer na koji ćemo se uskoro osvrnuti jest onaj u kojem Bago pita Sanadera je li manipulator.

„Ovu godinu završavate s pohvalama, ali i kritikama. Jedan američki časopis proglasio Vas je manipulatorom. Wall Street Journal zapravo dosta kritički govori o Vama, kao o čovjeku koji manipulira podacima i od javnosti skriva negativne i loše vijesti iz Europske Unije, misleći na posljednje izvješće. Da li Vas je to pogodilo ili Vam s druge strane laska da možete manipulirati cijelu naciju“, bilo je pitanje Bage.

„Mislim da je članak tendenciozno napisan. Ja sam sam bio autor članka u Wall Street Journalu 2002. godine o međunarodnoj politici pa znam koje su okolnosti u tom časopisu i kako se dolazi do njega“, rekao je Sanader, a Bago je tražio pojašnjenje.

„Preko veze se dolazi. Neću ja odgovoriti na to pitanje nego će na to pitanje odgovoriti citatom Doris Pack koja je dala intervju našim novinama. Pitali su je: „Zamislite, našeg premijera optužuju da manipulira naciju u Wall Street Journalu“. Na to je ona rekla: „Pa to je smiješno jer izvješće Europske komisije je u istom trenutku bilo na internetu i svatko ga može vidjeti i komentirati. Prema tome, ne može premijer komentirati izvješće onako kako se njemu prohtije, nego je izvješće dostupno svima na stranicama Europske komisije“. Osim toga, ona je to sa smiješkom odbacila. Dakle, jedan međunarodni izvor, drugi međunarodni izvor – poništilo se to“, obranio se Sanader.

Sanader nije htio odgovoriti na pitanje te je optužio čak i uredništvo Wall Street Journala. Rekao je da „se zna da se tamo dolazi preko veze“ i time napao jedan od najvažnijih novina na svijetu, iako je i sam jednom pisao članak za njih.

Problematika ovog odgovora nije u tome da ga Sanader ne zna, već je odabrao vještu taktiku kako ga izbjeći i ne rušiti si ugled.

Odgovor nije dao, već je pustio „da drugi govore za njega“. Iskoristio je uglednu njemačku političarku koja je godinama bila članica Europskog parlamenta. Sanader ovdje koristi i taktiku strahopoštovanja koju ćemo u sljedećem poglavlju objasniti te za to dati nekoliko primjera.

2.7. SUGOVORNIK ARGUMENTIRA ODNOSI SE NA STRAHOPOŠTOVANJE

Kada osjeća da „gubi bitku“ sugovornik često poseže za ovom taktikom. Vrlo je jednostavna, a treba jedino biti dosjetljiv i prisjetiti se pravih stvari u pravo vrijeme.

Prema Schopenhaueru (2002: 46): „Umjesto činjenica, potrebni su autoriteti po mjeri protivnikova znanja“.

Pomoću ove taktike objasniti ćemo kako biti nadmoćan, a da se pritom spomene samo jedna rečenica, osoba, stvar ili pojava kojoj se sugovornik ili publika dive te ju poštuju.

2.7.1. Milanović se prisjeća Račana

U emisiji „Otvoreno“ 2008. godine Zoran Milanović govorio je o Bleiburgu. Tu epizodu spominjali smo i ranije u radu, a u ovom primjeru pojasnit ćemo kako se tadašnji čelnik SDP-a referirao na Ivicu Račana koji je već tada bio pokojan te time pokušao prikupiti “bodove” kod gledatelja.

„Mislite da obični ljudi mogu shvatiti razliku i gestu - da se idete pokloniti žrtvama, a da se na isti način ne poklonite zločinačkom režimu NDH. Da ćemo mi to shvatiti“, bilo je Bagino pitanje.

„Mislite da se moj prethodnik, pokojni Ivica Račan išao u Bleiburg klanjati NDH. Ja mislim da to nitko na taj način nije protumačio. Mi odlaskom na Tezno kraj Maribora gdje je u tri ili četiri dana ubijeno i bačeno u rov više tisuća ljudi bez ikakvog suđenja, da smo na taj način naglasili što je žrtva. Naši ljudi bi trebali, kad već razgovaramo o ovoj traumatičnoj i osobito produktivnoj temi vidjeti na koji način su Slovenci obilježili taj dan. Na spomeniku samo kratko piše: „Spomen žrtvama i na opomenu živima“. Oko broja žrtava, povjesničari su se izjasnili na oko nekoliko tisuća, kod nas brojevi idu oko 50.000 do 600.000. To najviše govori o nama“, rekao je Milanović.

Milanović se pozvao na preminulog bivšeg šefa stranke koji uživa poštovanje u javnosti. Nakon smrti Ivice Račana, o njemu se u medijima veoma rijetko čula neka kritika. Hvalili su ga njegovi suradnici, ali čak i njegovi politički protivnici.

Tadašnji šef SDP-a možda se služio i starom vjerovanju da o mrtvima sve najbolje pa je Ivicu Račana iskoristio kao dobar argument kojim će gledateljima (s obzirom na to da je tada bio relativno nov u politici) dati do znanja da nastavlja voditi stranku onako kako je to činio njegov prethodnik.

Osim toga, Milanović se osvrnuo i na naše susjede Slovence koji su već tada imali „reputaciju“ Europljana (bili su u Europskoj Uniji četiri godine) te je gledateljima objasnio na koji način oni obilježavaju ovakve događaje te da se kod njih ne radi „medijski cirkus“ kao kod nas.

Služio se i etiketiranjem o kojem Škarić (2011: 92) piše: “To je nazivanje svoje teze pozitivnim, a suparnikove negativnim izrazom”.

2.7.2. Ivan Pernar: „Ja sam najskuplje plaćeni cirkusant“

U emisiji N1 „Pressing“ 5.12.2016. gostovao je Ivan Pernar koji se javljao iz zagrebačkog studija te televizije i Boris Malagurski koji je odgovarao iz beogradskog studija. U početnom obraćanju voditelj ih je nazvao osobama koje se jedine bune protiv sistema, a spomenuo je kako ih neki nazivaju teoretičarima zavjere. Stoga ih je prvo zamolio da objasne zbog čega ih se u medijima često proziva cirkusantima.

„Jeste li vi slobodni aktivisti ili cirkusanti kako kažu ovi koji vas ne vole“, upitao je voditelj Ivana Pernara i Borisa Malagurskog.

„Ako sam cirkusant, onda sam najskuplje plaćeni cirkusant u Hrvatskoj jer primam otprilike 1.900 eura plaću, imam saborsku govornicu. Jedan dobar cirkusant“, rekao je Pernar uz smijeh.

Saborski zastupnik Živog zida inače koristio se taktikom antiparastaze ili obrtanja negativnog u pozitivno za koje Škarić (2011: 93) piše: “To je moguć lijek protiv negativne etikete”.

Pernar je u odgovoru spomenuo da prima plaću od 1.900 eura, što je za primanja na prostorima bivše Jugoslavije (ciljana publika koja je gledala emisiju) jako mnogo.

Pernar je svjestan da ga neistomišljenici nazivaju cirkusantom pa je u svoju obranu odlučio iskoristiti ovu veliku cifru, odnosno njome se pohvaliti. To mu ne ide u prilog, jer vrijednosti koje on zagovara su potpuno drugačije. Ipak, ovime se ogradio od statusa „dvorske lude“ i dao do znanja da ga je narod izabrao i da prima poprilično veliku svotu za svoje djelovanje.

S druge strane, upravo je onima koji ga ne vole dao povod da ga prozivaju još i više podsjetivši ih na tu novčanu cifru. Oni su mu nakon ovog istupa tu izjavu mogli češće spominjati i provocirati ga. Možda je jedini razlog što se taj scenarij nije odigrao, taj da ovaj intervju nije emitiran na hrvatskim televizijama, već ga se može pronaći samo na internetu.

Pernarova izjava vjerojatno nije bila planirana kao taktika koju ovdje obrađujemo, ali je dobar primjer za izbjegavanje odgovora taktikom strahopoštovanja. Ipak, Pernar odgovor nije izbjegao, ali nije niti dao konkretan odgovor na voditeljevo pitanje već je njegova replika također bila formirana u obliku pitanja.

2.8. NEKOMPETENTAN SAM

“Ako ne znamo kako odgovoriti na činjenice koje je protivnik iznio, izjaviti ćemo u finom ironičnom tonu da smo nekompetentni” piše Arthur Schopenhauer (2002: 53).

Osim toga, Schopenhauer navodi kako tim potezom insinuiramo da je to što naš protivnik govori besmislica.

S korištenjem ove taktike često se susrećemo u medijima jer se političari kada žele izbjeći odgovor (ne koji ne znaju, već na koji iz nekog razloga ne žele dati odgovor) biraju upravo rečenicu “nekompetentan sam” ili varijacije na ovu temu.

2.8.1. Milanović: Ja nisam stilist

U emisiji “Otvoreno” 2008. godine Zoran Milanović govorio je o temi Bleiburg. Tu emisiju analizirali smo već kroz nekoliko primjera. U ovome Milanović i Bago pričaju o gradonačelniku Zagreba i njegovoj ulozi u SDP-u.

“On je često odavao dojam da je on “one man show”, da je on sam sebi dovoljan, da njemu stranka ne treba”, rekao je Bago o Bandiću.

“Sad me pitate o njegovom stilu, a ja nisam stilist nego političar, predsjednik SDP-a i dajem podršku svojim ljudima i vodim stranku svojim ljudima...”

Mislav Bago Milanovića je pitao što misli o Bandiću i njegovoj budućnosti u SDP-u. Čini se kako se Milanović nije usudio komentirati tu temu pa je kratko objasnio da on nije stilist.

Naime, Milanović se tu veoma dobro snašao jer Bago nakon toga nije ponavljao svoje pitanje već ga je pitao o Slobodanu Ljubičiću, a i to je vješto izbjegao kako smo već pokazali u primjeru. Šef SDP-a tada je bio veoma oprezan jer je još bio relativno nov (bio je samo godinu dana na čelu) te se očito nije htio zaplitati u tematiku Milana Bandića koji je već tada čvrsto držao glavni grad Hrvatske.

Stoga je odabrao taktiku “nekompetentan sam” i objasnio kako on nije stilist te da ne može komentirati je li Bandić sposoban biti nezavisan i ne pripadati niti jednoj stranci.

“Kada publika zna da je netko za nešto stručan, on izjavi ironično da ne shvaća ponuđenu tezu”, smatra Škarić (2011: 95).

Milanovića smo kroz rad često spominjali u primjerima te bismo mogli reći kako je za vrijeme kada je bio na čelu SDP-a, imao jako dobru retoriku.

2.8.2. Sanader: To nisu kategorije u kojima ja razmišljam

“Gospodin Šeks je rekao da je sretan što je Glavaš na slobodi, jeste li vi sretni”, upitao ga je Bago.

“To nisu kategorije u kojima ja razmišljam”, rekao je Sanader.

“Niste sretni”, provocirao ga je Bago.

“Ne, to nisu kategorije u kojima ja razmišljam. Predsjednik Vlade ima tešku dužnost, časnu i odgovornu dužnost, prije svega dužnost da brine da sustav funkcionira”, ponovio je Sanader.

“I predsjednik Sabora ima važnu dužnost, čak i Ustavne kategorije pa je rekao da je sretan. Zašto je problem da vi kažete jeste li sretni ili niste”, kazao mu je Bago.

“Ne, to nisu kategorije u kojima ja razmišljam kao predsjednik Vlade”, odgovorio je Sanader.

“I kao čovjek”, pitao je Bago.

“Kao čovjek razmišljam drugačije”, rekao je Sanader.

“A kao čovjek”, Bago je i dalje pokušavao izvući odgovor.

“Ne, ni to nisu kategorije u kojima ja razmišljam. Ja sam sretan ako funkcionira pravna država”, odgovorio je Sanader.

U ovom intervjuu vidljivo je da se Ivo Sanader nije želio izjasniti i reći koji je njegov stav o Glavašu i njegovom slučaju.

Neposredno prije toga ukinut je pritvor Branimiru Glavašu te je on pušten na ga na slobodu, jer je konstituiranjem novog Sabora stekao poslanički imunitet. Protiv Glavaša se vodio postupak zbog ratnih zločina nad srpskim civilima, a on je zbog mogućeg utjecaja na svjedoke bio u pritvoru.

Sanader je objasnio kako to nisu kategorije u kojima on razmišlja pritom odbijajući iznijeti svoj stav. Mislav Bago dokazao je da je vješt novinar te je preformulirao pitanje još nekoliko puta, ali niti Sanader nije odustajao te je ponavljao svoju izjavu.

Sanader se čini se, bojao govoriti o Glavašu koji je još tada bio preopasan igrač, a njegova veza s HDZ-om bila je neraskidiva. Iako se nije slagao s tadašnjim premijerom, Glavašu je stranka ipak čuvala leđa.

Tadašnji predsjednik Vlade odbijao je izreći mišljenje iako mu je Bago rekao kako građane zasigurno zanima koji je njegov stav o ovom slučaju te je koristio taktiku “nekompetentan sam”.

Bago je iskoristio Sanaderovu ljutnju i inzistirao na pitanju. O tome Škarić (2011: 94) piše: “Kad se suparnik naljuti na neki argument, na njemu treba inzistirati jer je ljutnja znak slabosti”.

Sanader se možda i uspio izvući iz ovog vrtloga koji mu je pripremio Bago, ali nije izašao kao pobjednik. Voditelj je spretno birao svako pitanje i repliku i uspio isprovocirati dotad nepobjedivog Sanadera kojemu se niti jedan novinar dotad nije usudio toliko suprostaviti.

Bago je vjerojatno pročitao njegovu retoriku te je odlučio taktizirati i napadati premijera o čijem se poštenju već tada pričalo.

2.9. DIRNULI SMO U SLABU TOČKU PA SUGOVORNIK SRLJA

Schopenhauer (2002: 56) piše: “Ako protivnik na neko pitanje ili argument ne da nikakav odgovor ili se ne izjasni, već se protupitanjem ili neizravnim odgovorom ili navođenjem nečeg što s odgovorom ili navođenjem nečega što s predmetom razgovora nema veze, to je pouzdan znak da smo, a da to do tada nismo znali, dirnuli u slabu točku”.

Ovom taktikom sugovornik pokušava svog protivnika zavarati prelaskom teme misleći kako to neće primijetiti. To ćemo objasniti na nekoliko primjera, a pokazat ćemo i loš primjer sugovornika koji se nije uspio snaći u srljanju.

2.9.1. Karamarko ne zna nabrojati točke svog programa

Tadašnji čelnik HDZ-a Tomislav Karamarko gostovao je u HRT-ovoj emisiji “Javna stvar” 23. svibnja 2014. godine. Govorio je o program svoje stranke za nadolazeće izbore, a malo se zbunio kada je trebao nabrojati sektore na koje se on i njegov tim stručnjaka planiraju usredotočiti.

“Rekli ste uz sve to, usredotočit ćemo se na pet ključnih sektora. Kojih”, upitao ga je voditelj.

“Pa govorili smo nešto o poljoprivredi, govorili smo nešto o energetici, govorili smo o turizmu, reindustrijalizaciji Hrvatske što je jako bitno jer Hrvatska ima silne industrijske potencijale, ali svi su uništeni ili im je umanjena vrijednost. Poljoprivreda – apsolutno, gledajte mi imamo projekt da od uvoznika hrane uvozimo preko 70 % hrane”, govorio je Karamarko.

“Možemo li još jednom ponoviti, oprostite nisam Vas razumio”, rekao je voditelj te počeo brojati zajedno s Karamarkom.

“Poljoprivreda, energetika, reindustrijalizacija Hrvatske i šta smo još rekli... Digitalizacija, i tako jel’? Nabrojali smo četiri plus digitalizacija”, objasnio je Karamarku.

“Rekli ste četiri, Vi ste u Ciboni spomenuli pet”, zaključio je novinar.

“Možemo ponoviti – poljoprivreda, energetika... Šta smo još imali? Recite sad vi” pokušao je ponovno Karamarko te ponovno pokušao ponavljati s voditeljem.

“Turizma, reindustrijalizacija i digitalizacija jel””, rekao je Karamarko, a voditelj koji je shvatio da u emisiji nije ostalo mnogo vremena je nakon toga kazao: “Dobro”.

Iako ovo nije klasičan primjer, on se često pojavljuje u medijima. Karamarko se nije pripremio za emisiju i očito nije smatrao da će ga voditelj pitati o glavnim točkama na koje će se u program fokusirati. Zbog toga je srljao i pokušavao nabrojiti pet sektora.

Ovo nije primjer dobre retorike, već sugovornika koji se nije našao u situaciji. Karamarko je srljao i pokušavao doći do odgovora te je za brojenje točaka angažirao čak i voditelja. Ovime je pokazao kako, osim što nije u stanju zapamtiti svoje fokuse – ne zna brojati niti do pet.

Pokušao se izvući iz silnog nabiranja i nekoliko je puta govorio iste stvari i srljao. Na gledatelje nije ostavio dobar dojam te je postao predmet sprdnje. Karamarku su se rugali i mediji, a ovaj video postao je popularan na društvenim mrežama na kojima su ga korisnici ismijavali.

Iako su mediji i društvene mreže bile prepune ovog primjera, građani su na izborima u listopadu 2015. dali glasove njegovoj stranki te ga izabrali za premijera.

U intervjuu za Novu TV godinu dana kasnije (26. svibnja 2015.) govorio je s Mislavom Bagoom koji bi bili njegovi prvi koraci ako postane premijer.

“Vaš partner gospodin Budimir je nama u intervjuu rekao da reforma državne uprave podrazumijevala bi možda 10% manje ljudi u administracije. Da li je to rješenje”, pitao ga je Bago.

“Gledajte, to ćemo vidjeti koliko je to, koji je postotak”, rekao je Karamarko.

“Aha, da li je to mogućnost”, upitao je Bago.

“Gledajte, to može biti mogućnost, ali mi ćemo kad dobijemo naš program gotov, koji rade naši stručnjaci, stručnjaci Info Instituta sjest na stol s našim koalicijskim partnerima i dogovorit se”, odgovorio je Karamarko.

Kada mu je Bago postavio pitanje, Karamarko nije znao kako bi reagirao pa je počeo srljati i govoriti kako nisu sigurni koliko bi ljudi otpustili ne razmišljajući o tome da je to jedno od najvažnijih pitanja koje muči glasače.

Karamarko se najčešće služi odlaganjem. Prema Škariću (2011: 97) to je: “Smicalica kojom izbjegavamo raspravu o onome što ne možemo braniti”.

Tadašnji čelnik HDZ-a nije se dobro snašao, a u nadi da ne izgubi potencijalne glasače izjavio je kako to “može biti mogućnost”, odnosno rečenicu koja sama po sebi nema nikakvog smisla te je taktiku srljanja upotrijebio vrlo loše kao i u prethodnom primjeru.

2.9.2. Bernardić nema mišljenje o Trumpu

Novi čelnik SDP-a Davor Bernardić gostovao je u emisiji “Nedjeljom u 2” kod Aleksandra Stankovića. Kada se dotaknuo teme Amerike, Stankovića je zanimao stav Bernardića o novom predsjedniku Donaldu Trumpu.

“Što mislite o Donaldu Trumpu? Evo to pitanje mi sada pada na pamet”, glasilo je Stankovićevo pitanje.

“Mislim da je važna poruka da Obama Care nije ukinut. Njegovi Republikanci su glasali protiv toga. Dakle Amerika, demokratski sustav vrijednosti u Americi pomiče standarde. To nikad ne bi bilo moguće. Danas je to moguće i u SAD-u. Prema tome, mislim da će demokratski sustav SAD-a naći način kako predsjednik nastavi provoditi politiku SAD-a koja je praktički uvijek slična ili konzistentna. Otvorenost Amerike je nešto što njima daje veliku gospodarsku, a onda političku snagu, a to je nešto što mislim da se neće mijenjati”, odgovorio je Bernardić.

Stanković je nakon toga zaključio kako Bernardić nije konkretno odgovorio na pitanje, već je odgovarao pomoću Obama Carea. On ga je ponovno upitao isto mišljenje, ali Bernardić je ponovno srljao i nije dao odgovor “da” ili “ne”.

Moglo bi se raspravljati o tome ima li Bernardić mišljenje o Donaldu Trumpu ili nema, ali ako uzmemo u obzir sve činjenice kojima barata možemo reći kako barata s dovoljno informacija kako bi mogao imati mišljenje. Osim toga, postao je vođa jedne od najvećih stranaka u Hrvatskoj pa se to od njega i očekuje.

No Bernardić je odlučio da neće imati mišljenje, odnosno da ga neće iznijeti. Nabacao je činjenice kojima bi se dalo zaključiti kako Trump nije njegov miljenik, ali da zasad ipak nije

napravio toliko štete koliko je mogao. Koristio je retorički argument podataka i figure digresije kako bi se udaljio od toka izlaganja.

Osim toga, koristio se i logičkom figurom smještaja teme za koju Škarić (2000: 111) tvrdi: “Dobri logički govornici gotovo nikad ne propuste da temu smjeste u povijesni, prostorni ili logički kontekst”.

Dalje od toga Bernardić nije išao te je ponovno odbio dati mišljenje. Mogli bismo reći kako se on, čini se, boji izreći stajalište o predsjedniku kojeg dio Hrvata ne voli, a drugi dio ga potpuno podržava i hvali. Bernardić nije htio izgubiti one birače koji nisu fanovi Trumpa pa se držao sigurnog terena.

3. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu analizirali smo problematiku izbjegavanja odgovora u političkim intervjuima pomoću kvalitativne stilske analize retoričkih sredstava. Taktike izbjegavanja nisu dovoljno analizirane kao i motivi, stoga je literatura povezana s retorikom, a ne s konkretnom problematikom.

Literature domaćih autora i znanstvenika na ovom području gotovo da i nema stoga je vrlo važno analizirati ovaj problem.

Intervju se u novinarstvu najčešće rabi kada se želi pobliže objasniti neka tema. Novinar tada odabire sugovornika i priprema se za razgovor s njim. Kada dobije intervju, on ga objavljuje u toj formi ili ga adaptira u članak, ovisno o potrebama i želji urednika.

Ipak, to nije samo odabir sugovornika i priprema, već je i vješto vođenje intervjuja u kojem se mogu naći prepreke kao što su izbjegavanje odgovora. Za to postoji nekoliko taktika koje smo u ovom diplomskom radu analizirali kroz konkretne primjere.

Prvi trik je prekid rasprave prilikom kojih sugovornici često idu toliko daleko da izlaze iz studija. Najbolji primjer od analiziranih je Ivan Pernar koji je odlaskom iz studija nakon što mu je Aleksandar Stanković u "Nedjeljom u 2" postavio pitanja i prekinuo njegov govor. Pernar je postao popularniji te je pridobio simpatije ovim korakom kojeg mnogi karakteriziraju kao "borbu protiv sustava". S druge strane, Stanković je uspio iznervirati Pernara i pokazao da njegov sugovornik odgovara na pitanja koja su samo njemu zanimljiva.

Kada vidi da nema izlaza, sugovornik postaje grub. Analizirali smo Keruma koji je nakon rezultata lokalnih izbora 2013. godine napao Bagu prilikom uključanja u stožer te ga nazvao "konobarom". Ovaj napada nije osuđen, a Kerum je dobio medijsku pažnju. Ipak, analizirali smo i primjer Glasnovića koji se prema novinaru RTL-a ponio grubo kada ga je ovaj provocirao pitanjem o Pupovcu. Glasnović je novinaru prijetio da će mu zabiti mikrofon u stražnjicu, a javnost je osudila ovaj slučaj jer se Glasnovića doživljava kao ozbiljnijeg političara nego Keruma. Gledatelji neće imati negativne konotacije jer vole verbalne okršaje kakve viđaju u "talk showovima". To se događa jer se u njima postiže napetost.

Bujicom riječi ili govorenjem besmislica može se zapanjiti protivnika, a to je dokazao Bandić koji je novinarki usred intervjuja poručio da je prekrasna. Nakon toga, ona mu je postavljala samo općenita pitanja. Gledatelji nisu osudili Bandića jer uživaju u političkim formatima koje Meyer (2003: 27) naziva zabavna artistika koja “u politici ili njezinom medijskom prikazivanju je većinom bezazlena zabava”.

Ako sugovornik ponavlja svoju misao ili pretjeruje u izjavi, moguće je pobiti protivnika. Kada je Karamarko Bagi objašnjavao zbog čega Mercedes nije u imovinskoj kartici, otkrio mu je da se oženio s čime je zbunio voditelja. Uz to, naveo je pregršt informacija, ništa nije precizirao i na kraju objasnio kako je posudio automobil dok je vozio svog bolesnog oca čime je pokušao pridobiti gledatelje empatijom.

Kada sugovornik ne želi odgovoriti na pitanje, često izvuče nešto čime bi raspravu okrenuo u svoju korist. Najbolje je to učinio Milanović kada mu je Bago postavio pitanje o salonskim ljevičarima i desničarima u Bleiburgu. Milanović je tada odgovorio kako on nikoga tako ne želi oslovljavati pa se ogradio od te izjave kojom bi mogao izazvati kontroverze.

Kada sugovornik osjeća da je rasprava krenula u smjeru u kojem on nije želio, odnosno da mu protivnik postavlja pitanja kojima bi ga mogao pobiti - počinje govoriti o drugoj temi ili priča nešto potpuno drugo kako bi skrenuo pažnju s konkretnog pitanja. Veoma vješt je u tome bio Sanader koji nije znao koliko dođe litra mlijeka pa je počeo kritizirati novinarku i govoriti joj da ne daje prostora ostalim novinarima koji također žele uzeti izjavu. Osim toga, počeo je govoriti o tome da su njezina pitanja provokacija.

Pomoću taktike u kojoj sugovornik argumentira odnoseći se na strahopoštovanje moguće je pobiti protivnika, odnosno okrenuti raspravu na svoju korist spominjanjem samo jedne osobe. Milanović je u emisiji "Otvoreno 2008. godine kada je pričao o Bleiburgu nekoliko puta napomenuo kako će tamo odlaziti odavati počast žrtvama, neovisno o datumu. Bago ga je upitao smatra li da će to prepoznati građani, a Milanović mu je odgovorio da su to prepoznali kod njegovog prethodnika Ivice Račana. Pošto je Milanović tada bio relativno nov, time je i dao do znanja da namjerava voditi SDP kao njegov pokojni prethodnik.

U medijima se veoma često susrećemo s taktikom "nekompetentan sam" koju političari koriste kako bi pobili protivnika, odnosno izbjegli pitanje. Iako često znaju odgovor na pitanje, ne žele

riskirati pa ne odgovore. Ponovno ćemo spomenuti Milanovića koji je to uspješno iskoristio kada ga je Bago pitao je li Bandić "one man show", odnosno bi li se mogao na izborima pojaviti kao nezavisan kandidat (pošto je tada bio u SDP-u). Milanović to nije htio komentirati već mu je rekao da on nije stilist, nego političar.

Također se, kada ne znaju ili ne žele odgovoriti na postavljeno pitanje, političari koriste komunikacijskom taktikom srljanja. Nešto uspješnije je to iskoristio Bernardić kada ga je Aleksandar Stanković u emisiji "Nedjeljom u 2" upitao što misli o Donaldu Trumpu. On je prvo odgovarao kroz Obama-care te je srljao i nije dao konkretan odgovor jer je procijenio da ne smije dati mišljenje o novom američkom predsjedniku.

U ovom radu objasnili smo nekoliko mogućih taktika koje hrvatski političari koriste kod izbjegavanja odgovora. Nabrojili smo i analizirali neke loše i dobre primjere, ali nismo utvrdili koji političari najčešće pribjegavaju tim metodama te to pitanje ostavljamo otvorenim za daljnja istraživanja.

Stoga ovaj diplomski rad otvorio je neke nove poglede te se stvorio prostor za nova istraživanja. Isto tako, može poslužiti kao pomoć medijskim djelatnicima, ali i političarima, odnosno, potencijalnim sugovornicima u intervjuima.

LITERATURA

- Breakwell, Glynis (2011) Vještine vođenja intervjua. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Čerepinko, Darijo (2012) Komunikologija. Varaždin: Veleučilište u Varaždinu
- Drezga, Vinka (2015) Politička retorika u Hrvatskoj. Zagreb: Despot Infinitus d.o.o.
- Kišiček, Gabrijela; Stanković, Davor (2014) Retorika i društvo. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Lalić, Dražen (2013) Retorika premijera Milanovića: od demokratskoga do ekskluzivnog govora. Zagreb: Fakultet političkih znanosti
- Letica Zvonko (2003) Televizijsko novinarstvo. Zagreb: Disput
- Lovrić, Marija (2011) Ileizmi ili što je zajedničko roditeljima jednogodišnjaka i Milanu Bandiću. Osijek: Filozofski fakultet Osijek
- Malović, Stjepan (2005) Osnove novinarstva. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- Meyer, Thomas (2003) Mediokracija. Zagreb: Fakultet političkih znanosti
- Mihovilović, Maroje (2007) Profesionalni novinar. Zagreb: Profil
- Pupovac, Milorad (1990) Politička komunikacija. Zagreb: IP August Cesarec
- Schopenhauer, Arthur (2002) Eristička dijalektika. Split: Marjan Šare
- Silić, Josip (2005) Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika. Zagreb: Disput d.o.o.
- Škarić, Ivo (2000) Temeljni suvremenog govorništva. Zagreb: Školska knjiga
- Škarić, Ivo (2011) Argumentacija. Zagreb: Nakladni zavod Globus

INTERNETSKE STRANICE

- Mesić je prekinuo intervju: Ne dozvoljavam ta sranja (2010) 24sata.
<http://www.24sata.hr/news/mesic-je-prekinuo-intervju-ne-dozvoljavam-ta-sranja-158917/galerija-126633?page=2> (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Zbog pitanja o Nikoliću prekinut intervju s predsjednicom (2015) Dnevnik.hr.
<http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/prekinut-intervju-s-predsjednicom---410624.html>
(pristupljeno:12. lipnja 2017)

Nedjeljom u 2 Ivan Pernar (2016) YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=b7iK4KaQYwQ> (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Ivan Pernar napušta emisiju (2016) YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=4XvhQ7p8qKg> (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Bahati Bandić - Latinica o bahatosti (2007) YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=trh5hsc9hQ4> (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Željko Kerum: Mislave Bago, varalico, postani konobar kao što jesi (2013) YouTube.
https://www.youtube.com/watch?v=U1Ag_Acfq_M (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Glasnović napao novinara: "Bi volio da ja tebi taj mikrofon gurnem u stražnjicu?" (2017) YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ghG-FKwZeGo> (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Glasnović oprezan i zabrinut: Što ću reći bratu ako Pupovac dođe u Vladu? (2017) Direktno.hr.
<http://direktno.hr/direkt/glasnovic-oprezan-i-zabrinut-sto-cu- reci-bratu-ako-pupovac-dode-u-vladu-83917/> (pristupljeno:12. lipnja 2017)

Otvorenje fontane u Ulici Hrvatske bratske zajednice, Milan Bandić 07.9.2016./Dalje.com (2016) YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=N2H9JvI9BQQ> (pristupljeno:13. lipnja 2017)

Bandić: Nisam ja Batman (2008) YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=aMnx2b0BPd0>
(pristupljeno:13. lipnja 2017)

Kerum napao novinarku!! [FULL SHOW] (2017) YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=i9-Q-BLSXp4> (pristupljeno:13. lipnja 2017)

Predsjednik Tomislav Karamarko - intervju (Nova TV, 26.5.2015.) (2015) YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=na9pFyEQIKk> (pristupljeno:13. lipnja 2017)

Zoran Milanović u Otvorenom (2008) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=D0H0BtgkfwM> (pristupljeno:14. lipnja 2017)

Zoran Milanović u Otvorenom II dio (2008) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=D9Sj5eKgGoY&t=438s> (pristupljeno:14. lipnja 2017)

Davor Bernardić u emisiji Nedjeljom u 2, 26.03.2017 godine (2017) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=O7Z1PKSfZWA> (pristupljeno:14. lipnja 2017)

Nedjeljom u 2 Milan Bandić (2013) YouTube. [https://www.youtube.com/watch?v=-](https://www.youtube.com/watch?v=-ZmECYmkbKU)

[ZmECYmkbKU](https://www.youtube.com/watch?v=-ZmECYmkbKU) (pristupljeno:14. lipnja 2017)

Stanković razvaljuje Jandrokovića (1) (2007) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=uIdSrmsiCBA> (pristupljeno:14. lipnja 2017)

Stanković razvaljuje Jandrokovića (2) (2007) YouTube.

https://www.youtube.com/watch?v=JqNvBK_8UzY (pristupljeno:14. lipnja 2017)

Sanader Koliko kosta litra mlijeka (2009) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=jjwLXQaVcMs> (pristupljeno:14. lipnja 2017)

M San - najdraža tvrtka Sanadera.flv (2010) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=nPAGXhFKvvA&t=122s> (pristupljeno:14. lipnja 2017)

N1 Pressing: Ivan Pernar i Boris Malagurski (5.12.2016.) (2016) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=AttWh-dB3uA> (pristupljeno:15. lipnja 2017)

Bago: Nemate misljenje gospodine Sanader? (2006) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=oTj7TKYAYSo&t=30s> (pristupljeno:15. lipnja 2017)

Predsjednik Tomislav Karamarko u emisiji Javna stvar (23. 5. 2014.) (2014) YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=92bE6iGqCaQ> (pristupljeno:15. lipnja 2017)

Glasnović poludio na RTL-ova novinara, osudio ga HND (2017) Dnevno.hr.

<http://www.dnevno.hr/vijesti/hrvatska/glasnovic-poludio-na-rtl-ova-novinar-a-osudio-ga-hnd-1022998/> (pristupljeno:18. lipnja 2017)

Bandić: 'Bolju vodu u životu nisam pio' (2007) Jutarnji.hr.

<http://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/bandic-bolju-vodu-u-zivotu-nisam-pio/4037115/>

(pristupljeno:18. lipnja 2017)

4. SAŽETAK

Cilj ovog diplomskog rada je utvrditi koje taktike se koriste u izbjegavanju odgovora u političkim intervjuima na domaćoj medijskoj sceni. U literaturi smo pronašli nekoliko metoda koje smo uklopili u konkretne primjere iz medija. Odabrali smo taktike „Prekidanja rasprave“, „Sugovornik postaje grub“, „Bujica riječi“, „Pretjerivanjem do pobijanja“, „Ono što sugovornik kaže okrenuti na svoju stranu“, „Sugovornik krene govoriti o drugoj temi“, „Sugovornik argumentira odnoseći se na strahopoštovanje“, „Nekompetentan sam“ i „Dirnuli smo u slabu točku pa sugovornik srlja“.

Kada vide da nema izlaza, sugovornici izlaze iz studija ili postaju grubi te time izbjegavanju odgovor. Bujicom riječi se pak može zapanjiti protivnika. Ako sugovornik ponavlja svoju misao ili pretjeruje u izjavi. S druge strane, kad sugovornici osjete prijetnju u pitanju pokušavaju raspravu okrenuti u svoju korist. Kada smatraju da je rasprava krenula u smjeru u kojem ne žele, govore o drugoj temi kako bi skrenuli pažnju s konkretnog pitanja. Pomoću taktike u kojoj sugovornik argumentira odnoseći se na strahopoštovanje moguće je pobiti protivnika spominjanjem samo jedne osobe. Taktikom "nekompetentan sam" koriste se kada je pitanje škakljivo. Također se političari koriste komunikacijskom taktikom srljanja u kojoj ne daju konkretan odgovor, već odugovlače.

Ključne riječi: politički intervju, taktike izbjegavanja odgovora, Hrvatska

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to determine the tactics used to dodge answers in political interviews on the domestic media scene. The literature we used provided us with a few methods we fitted in some concrete examples found in the media. We chose the following tactics: “ending a discussion”, “ the interlocutor becomes harsh”, “padding”, “exaggerating to disprove”, “using the words of the interlocutor in your own favour”, “starting to talk about a different topic”, “the interlocutor argues using awe”, “I am incompetent” and “we touched a weak spot so the interlocutor starts rushing”.

When they see no exit, the interlocutors run away from the studio or the start being harsh avoiding the answer like that. Padding can petrify the opponent if the interlocutor is replicating his own thoughts or is exaggerating. On the other hand, when the interlocutors feel threatened they try and turn the debate in their own advantage. If they believe the discussion has moved in the wrong direction they start talking about something else in order to draw attention from a concrete question. Using the tactic of awing it is possible to disprove their interlocutor mentioning only one person. If they consider the question to be inconvenient they use the “I am incompetent” tactic. Politicians also tend to use a communication tactic of rushing where they do not give a concrete answer, but instead they stall.

Keywords: Political interview, tactics to avoid answers, Croatia